

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiuntimu:

Rusijoje . . . uždengtose gromatose . . . 6 rubl.,
Prusose . . . 4 auks.,
Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e.
už ištisą eilutę smulkaus rašto kaštuoja
80 fen. arba 40 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Siekis mūsų spaudos uždraudimo Rusijoje.

Mes šiandien visai priprotaujame, kodėl tai Muravjovas anuomet, po Lenkų maištui, uždraudė lietuvišką spaudą. Tiesmuki Lietuvos žmonės išranda tokį Muravjov'o žingsnį per labai neteisingą, o kiti lagi ir per netikusį pačiai Rusų politikai Lietuvoje.

Apie teisingumą politikos ir šių dienų vyriausybės mes šiuo žygiu nekalbėsime, tik nors trumpai perkratysime anąjį Muravjov'o uždraudimą.

Pirmučiausiai vienok turime įsivaizdyti ano laiko Lietuvą.

Lietuva aname laike buvo didei silpna. Ponai, bajorai ir kunigai ir visa augštesnėji inteligencija buvo kupinai sulenkėjusi ir, pagal to laiko draugijos bei ekonomijos tvarką, lygiai kupinai viešpatavo ant Lietuvos sodiečių, kurie tuomet turėjo tiesą tiktai bandžiąvą eiti bei mokesčius mokėti.

Lietuvys su visomis savo tautystės ypatybėmis buvo visiškame paniekinime.

Nė lietuviškos literatūros nė lietuviško patriotizmo, tokios prasmės kaip šiandien, Lietuvoje tuomet nebuvo nė sapne.

Pertai uždrausti lietuvišką spaudą buvo labai lengvas daigtas.

Muravjov'as gerai pažino Lietuvą ir jos silpnynes ir ėmėsi stropiai naudoti tą savo žinią. Be to jisai matė, kad Lietuvoje didei dručiai iškerėjo lenkiška dvasia, drauge su daug augštesne už rusišką lenkiška kultūra, ir kad pertai kultūros keliu Rusai jokiū būdu Lenkų Lietuvoje negalės pergalėti. Delto jisai ryžosi smaugti Lietuvą brutališka syla. Čia prasidėjo baisingiausios egzekucijos, grėbimas bei plėšimas turtų, trėmimas Sibiran, grėbimas bei naikinimas bažnyčių, persekiojimas unijotų etc. etc., o pagaliai uždraudimas lietuviškos spaudos.

Jei mes tik paviršium težiurėsime į tąjį spaudos uždraudimą, tai mums pasirodys, juog tai neperlabai išmintingas žingsnis, nėra jisai juo labiau sukiršina Lietuvos sodiečius prieš maskolišką vyriausybę ir juo labiau taiso dirvą tikram lietuviškam patriotizmui, kas, rodos, Rusų valdžiai turėtų būti labai pavojingas daigtas; vienok kitą vertus tasai uždraudimas buvo tuomet tačiaus bausis ginklas prieš lietuvių.

Nėra abejojimo, kad Muravjov'as tą dalyką buvo gerai apmąstęs.

Jeigu jisai, su tokiu pasiutimu pradėjęs naikinti Lietuvoje lenkystę, nebutų uždraudęs lietuviškos spaudos, tai be abejo būtų pastumėjęs sulenkėjusią Lietuvos inteligenciją prie prigimtos dirvos.

Šiandien lenkystė lygiai pačioje Lenkijoje, o ypač Lietuvoje, jau didei nuvarginta ir nužeminta, o maskolystė yra per visokias valdžios manipulicijas pasiekusi tulą laipsnį respekto tarp pačių lenkininkų; o anoje gadynėje buvo suvisu kitaip: Lenkijoje, lygiai ir Lietuvoje, Lenkų inteligentai jautėsi stovį nepalygintinai augščiau už Rusus. Dar šiandien daug-kart girdime visokeriopai atsiliepiant apie Rusus, o tą laiką Rusus, lygiai valdininkus kaip ir apicierus etc., laikė ištikrujų per barbarus. Galima deltogi be baimės tvirtinti, kad jeigu tik nebutų buvusi uždrausta lietuviška spauda, tai didumas mūsų sulenkėjusios inteligencijos būtų pagelbos jėškojusi lietuvių, idant tik nepaimtų viršū barbariški Rusai. Tai jautė gndrus Muravjov'as, ir delto uždraudė lietuvišką spaudą.

Tasai žingsnis atgabeno daug naudos Rusų politikai.

Suskilusi Lietuvių tauta tapo dar labiau išardyta. Intelingencijai dabar jau buvo užkirstas kelias gryžti prie lietuvių, ir tokiu būdu ji pasiliko užspeista ir raikinta iki mūsų dienų, ir be abejo yra pasmerkta ant visiško išnykimo ar ant sugudėjimo, nėra pasilikt tokiai kaip buvus, t. e. lenkiškai, jai jokios pagelbos nėra. O sodiečiai tapo vel atskirti nuo inteligencijos dar didesniu tarpu ir palikti be apšviestų vadovų, be spaudos ir gangreit be lukesties (pagal Muravjovo dingščių) kuomet išsidirbti lietuvišką intelingenciją iš savo tarpo. Tokiu būdu ir Lietuvos sodiečiams gudriai buvo užstatytas Muravjov'o rusifikacijos bučius.

Taigi apmąstę vis tai galime numanyti, kad Muravjovo politika, nors ji kupinai ir nenusidavė, tačiaus buvo Lietuvai didei pragaištinga; sakau *buvo*, nėra šiandien mes jau labai toli nuo to momento, kada spaudos uždraudimas Lietuvai turėjo aną Muravjov'o pageidautąjį galybę.

✓ Armėnų belletristai.

(Tėsimas.)

Pereitą kartą (Nr. 3) aš trumpai nurodžiau, kad Armėnų tauta per keliolika amžių tarnaudama svetimoms valdovams ir nešdama jų sunkų jungą, galutinai apsilpo, apmirė ir visiškai pasidavė savo priešinkams. Ir tą pačią valandą, kada tauta rengėsi užverti savo akis ant amžių, kada, kaip sako, kova už gyvastį turėjo pasibaigti išnaikinimu silpnėsio, — tą pačią valandą vienas, kitas sąnarelis to milžiniško, bet jau pasgyvio tautos kūno, staiga sukruto, pajutę savyje kibirkštėlę naujos gyvasties; atbudus atskiroms žmogystoms ir visa tauta atgijo. Didžiausias įrankis tokiam tautos kėlimui yra literatūra, kuri tam tikrose formose populiarizuoja nacionališką idėją; kiekvienos atbundančios tautos literatūroje būtina rasime tą idėją. Pasisekimas tokios literatūros daug priguli nuo laispio kultūriško išsigudrinimo jos suvertojų. Šitai aiškiai galima matyti Armėnų literatūroje: keli, bet tikrai apšviesti vyrai savo raštais istengė sausukti savo žmones į vieną stiprią, milžinišką draugystę, kuri šandien jau gali save pavadinti „Armėnų tauta.“ Aš čionai noriu paminėti tik tai du Armėnų belletristų: vieną, kaip pirmutinį apreišktoją nacionališkos idėjos; antra, kaip didžiausią jos praplatintoją. 1844 metuose Vokiečių poetas Fridrichs Bodenštedtas, važinėdamas po Kaukazą, aplankė ir Armėniją. Tos šalies grožybės, gyventojų padėjimas, jų papročiai, kalba, poezija — viskas tai neišpasakytai užėmė Vokiečių poetą; tik tai jam neteko susieiti ir pasišnekėti su vietiniais apšviestais žmonėmis, kurie būtų galėję jam papasakoti, paaiškinti daugelį to, kas jam rūpėjo. Armėnų inteligencija keturiasdešimtuose metuose nebuvo da teip išgudinta ir per daug užsidariusi gyveno, kad būtų galėjusi suprasti Bodenštedtą ir arčiau su juo sueiti. Tik tai Erivanuje Bodenštedtui pasisekė pažinti vietinį Armėną, tikrai apšviestą žmogų, kuriam nebuvo svetima vakarinės Europos civilizacija ir jos kultūriškos pažitros, — pasisekė rasti žmogus, kursai karštai buvo atsidaavę savo tautai, gerai pažinojo jos gyvenimą. Tas Armėnas paaukavo Bodenštedtui savo surinktas ir išduotas žmonių dainas, daug visko papasakojo apie savo žmones, jų gyvenimą, papročius; iš kitos pusės jis pasakojo Vokiečių poetui apie Dorpatą universitetą, kaip apie savo „alma mater“, pasirodė nemenku žinovu vokiečių kalbos ir mokslo; kalbėjo apie savo karštą norą toliau varyti pradėtą darbą — tarnauti savo tautai, kelti ją iš miego, išvesti ją į šviesą. Bodenštedtas stebėjosi ir džiaugėsi, radęs Armėną Europietį tame Azijos priešduryj. Vokiečių poetas ir Armėnų atgijimo pionieras padavė vienas kitam ranką. — Daug po to praėjo metų, o poetas vis da neužmiršo savo draugo-armėno, kurs tenai jau kapuose gulėjo. 1888 metuose poetas savo „Erinnerungen aus meinem Leben“, atsimindamas savo draugą, taip rašo: „tas žmogus visą savo amžį dirbo atsidaavęs apšvietimui savo tautiečių.“ Tas Armėnas-progressistas buvo Chačaturas Abovjanas.

Užsiliko nedidelis portretas Abovjano, kada buvo jis da studentu. Pažiūrėjęs į jo jauną gražų veidą, o ypač į jo akis, pasakysį, kad tai idealistas, kursai gali savo mintimis tik tai padangėse lakioti. Abovjanas buvo ištikro idealistas, kokių mažą mėš težinome, sako jo biografas Veselovskis — ir vienok tas žmogus mokėjo nusileisti ir ant žemės ir be pasilsio varyti sunkų darbą, gerai išpėdams tai, ko tikrai reikėjo jo tautiečiams. Jis turėjo dvi užduoti: viena,

kodaugiausia pažinti, kodaugiausia įgyti mokslo, likti kultūrišku žmogum; antra, įgytą mokslą, apšvietimą apversti ant naudos savo tautai, kuri buvo paskendusi tamsybėje. Šituo jis užsipelnė tarp savo tautiečių garbę ir populiariskumą. — Vienok prisiziūrėkime šiek-tiek arčiau į jo gyvenimą, o rasime sau daug naudingo pamokslo.

Abovjanas gimė 1806 metuose Kanakero sodžiuje, netoli Erivaniaus; jo tėvai buvo prasti ukininkai; tarp tokių-jau ukininkų Abovjanas augo ir iš mažų dienų galėjo arti matyti žmonių gyvenimą, jų vargą, prispaudimus, tamsybę. . . Dvyliktų metų jį leido mokintis, iš-pradžią į Ečmiadziną, paskui į Tiflysą. Besimokindamas jisai pažino Armėnų pedagogiją da senoviską, sausą, atitrauktą visiškai nuo gyvenimo; jam teko būti tokioj sfėroj, kur ant pirmos vietos buvo autoritetas, kur mokino neprotaudami, kur beveik nė vienas nesirūpino įkvėpti mokintiniams norą mokslo ir meilę tėvynės, kur didžiausias pedagogijos įrankis buvo rykštės. Bet nė koks scholastiškas mokinimas negalėjo įveikti prigimto Abovjano žingėdumo ir jo palinkimų; da tik penkiolikos metų tebdams, jau pajutęs, kaip pats sako, savo širdy, patriotišką dvasią ir jau tada neatsitraukdamas skaitęs gyvenimus garsių senovės savo tautos vyrų. Greitai tarp mokintinių Abovjanas rado vieną kitą draugą, kuriems teip-pat šis-tas rūpėjo, kurie gal nuo paties Abovjano buvo užsikrėtę nauja dvasia; tarp jų buvo ir garsūs paskiaus vyrai, kaip toks, sakysim, Step. Nazarjancas, kursai buvo paskui profesorium Kazaniaus universitete, o pagaliaus Maskvoje rytinių kalbų institute, ir užsipelnęs garbę savo raštais Armėnų kalbos dalykuose.

Pabaigus vaikui vidutinį mokslą, tėvai norėjo atiduoti jį į kunigus, ir tik tai per netikėtą atsitikimą liko ant to kelio, kuriuo jį vedė pašaukimas. 1829 metuose atsilankė Armenijoje Dorpatą prof. Parrotas, kursai buvo užsiėmęs užėiti ant Didžiojo Ararato ir jį iširti; jam reikėjo gero vadovo. Armėnų patrijarchas Jefremas, kurio pats Parrotas buvo prašęs, nurodė jam už vadovą Abovjaną. Parrotas vaikščiodamas su Abovjano po Araratą ir išsišnekėjęs su juo, neišpasakytai stebėjosi to jaunikačio galva, ir jo karštu noru mokintis ir dirbti del savo žmonių. Profesorius patarė jam važiuoti drauge į Dorpatą ir ten istot į universitetą. Abovjanas, žinoma, apsidžiaugė; bet giminės ir pažistami buvo priešais tą jo žingsnį; jie minė, kad Abovjanas, išvažiuavęs toli į svetimą kraštą ir istojės į luterišką universitetą, pames savo tikėjimą, užmirš savo žmones. Bet ant galo pagalius pats patrijarchas palaimino išvažiuojantį Abovjaną. Iš pačių pradžią Dorpate Abovjano bavo labai sunku: viena, — jis da nemokėjo vokiškos kalbos; antra, atsiminus savo kraštą, jį ėmė nerimastis. Tik tai jo tvirtas būdas pergalėjo viską: išmoko jisai vokiškai, pažino gerai Vokiečių mokslą ir vakarinės Europos literatūrą, ir tokiu būdu palengvėle jis tapo tikrai apšviestu europiečiu, likdamas drauge ir geru Armėnu.

1836 metuose Abovjanas grįžta į tėvynę; jisai parsivežė namol norą pasidalinti su savo tautiečiais visu tuo, ką pats pažino svetimam krašte; jisai tikisi pajimt į savo rankas kokią nors augštesnę Armėnų mokyklą, tikisi padaryti reformą apšvietime žmonių. Bet tą jo norą trukdė jo paties tautiečiai. Jie neištikėdami pasitiko parkeliavusį iš svetimo krašto Abovjaną. Jisai greitai pats pamatė, kad jį laiko už eretiką, už protestantą, kad nuo jo pradeda šalinti

tis, ir jau, žinomas daigtas, nėkokiū budu neduos jam mokyklos. Jisai norėjo ant galo pats įkurti armėnišką mokytojų seminariją, iš kur būtų turėję išeiti pedagogai, geresni ir žmoniškesni už tuos, kurie mokino patį Abovjaną, bet šitas noras jo neįvyko. Tada Abovjanas turėjo kreiptis prie Rusų vyriausybės, kuri paskyrė jį mokytoju Tiflyso pavietinės mokyklos, o paskiau — inspektorium tokios pat mokyklos Erivaniuje. Bet Abovjanas tuo negalėjo pasikakinti, jug ne to jis troško, studentaudams, ir betgi jis neiškentė neįkures savo nors mažos privatiškos mokyklos, kur galėjo jau mokinti, kaip jis pats norėjo. Su dideliu noru jis užsiėmė savo mokykla; įvedė naują mokinimo sistemą, išguldymą vokiškos kalbos, rupinosi su mokintiniais apsieiti žmoniškai, mokinti teip, kad jie įgytų norą mokslo, kad mokėtų jausti ir suprasti prisirišimą prie tėvynės, kad pažintų jos bėdas. Jis norėjo tokiu budu užauginti naują žmonių kartą, kuri galėtų kariauti su tamsybe ir kelti iš ilgo miego visą tautą. Ir iš tos jo nedidelės mokyklos vienok išėjo nemaža veiklių vyrų, kurie, pabaigę užrubežyje universitetus ir sugryžę į savo kraštą, dirbo visai tautai. 1848 metuose Abovjanui pasiulė vietą rektoriaus dvasiškos seminarijos, ir dabar tas žmogus, kurį pirm kokios dešimts metų laikė už eretiką, turėjo gauti į savo rankas seminariją. Tiktai dabar turėjo įvykti tai, ko Abovjanas troško: tiktai dabar galėjo jis auginti naujoj dvasioje tuos vyrus, kurie paskui turėjo eit į žmones.

Bet . . . nebuvo lemta tam įvykti: mirtis uždėjo savo geležinę ranką: sako, vieną syk išėjęs Abovjanas iš namų ir nesugrįžęs. Jo tautiečiai ir šiandien nežino, kur ilsisi dulkėstėip jiems dabar brangaus kūno.

Abovjanas, dirbdamas ant apšvietimo dirvos, nemažiau užsiiminėjo ir literatūra; jo raštai — tai tas pats darbas atgaivinimo ir švietimo Armėnų tautos, kuriam Abovjanas buvo pašventęs visą savo gyvastį. Jisai da būdams Dorpate pradėjo vokiškai rašyti savo „Atsiminimus“ apie Armėnų gyvenimą, kuriuos paskui pavedė ekonomistui baronui Gaksthauzenui. Sugrįžęs į tėvynę Abovjanas pradėjo rašyti armėniškai: iš pradžių eiles, paskui pasakas, apysakėles ir ant galo pagalios parašė pirmutinį Armėnų romaną, kursai kaip savo forma teip ir turiniu buvo naujas, negirdėtas daigtas. Reikia žinoti, kad šito amžiaus pradžioje Armėnai neturėjo da nė literatūros, nė rašto kalbos. Senovės Armėnų kalba, teip vadinamas „graparas“, kuria buvo parašytos visos jų senoviškos knygos, senei buvo jau išnykus; ji užsiliko tik bažnyčioj, kaip mišių kalba. Žmonės kalbėjo visiškai nauja kalba, teip vadinamu „aşcharaparu“, išsiskaidžiasia į daugelį tarmių, kaip antai, Tiflyso, Konstantinopolio, Erivaniaus, Astrachanio ir kitos tarmės. Rašyti tokia, tiktai prastų žmonių kalba, tuomet buvo beveik negražū; ją vartojo tik „aşugai“ — neregiaidainininkai, kurie eidami per žmones dainuodavo savo sustatytas dainas. Abovjanas viens tarp pirmutinių stoji už tai, kad reikia sutverti raštui naują kalbą, kuri galėtų išreikšti visas šio laiko nuomones ir būtų suprantama prastiems žmonėms. Jis patarė padėt į pamatą naujos rašto kalbos Erivaniaus tarmę ir parašęs savo romaną „Armėnų Žaizdos“, visiems parodė, kad taja paniekinta žmonių kalba, tuo „aşcharaparu“ galima išreikšti augščiasias nuomones ir idėjas, galima aprašyti gražiausius paveikslus.

Kad skaitytojas galėtų numanyti, kokią įtekme galėjo turėti tas Abovjanas ant atbundenčios Armėnų tautos, aš nors trumpai papasakosiu jo turinį

ir autoriaus prakalbą, kurioje pasirodo visas Abovjanas kaip ant delno.

Pradžioje tos prakalbos Abovjanas atsigrežia į tėvynę, primena jos praėjusią garbę, šaukiasi prie garsių senovės vyrų: Gaikos, Vardano, Grigoriaus. Toliau jis sako, kad jau senei imas jį noras papasakoti savo tautai viską, kas jam širdį spaudė. Bet kaip, kokia kalba rašyti? „Mūsų knygos — sako jis toliau — parašytos „graparu“, o naujoji kalba paniekinta.“ Rašysi „graparu“ — niekas nesupras; „aşcharaparu“ — sakys, jis nenumanęs armėniškos kalbos. „Man teko kitus mokinti, ir kiek tik armėniškų knygų aš daviau savo mokintiniams skaityti, jie nieko nesuprasdavo, o tuo-tarpu rusiškas, vokiškas ir prancūziškas knygas jie galėdavo suprasti ir su noru skaitė. Ir tai aiškus daigtas: tose knygose galėjai skaityti apie meilę, prisirišimą prie tėvynės, apie mirtį, kovą ir tt. . . o armėniškose knygose tiktai apie Dievą ir Šventuosius. O jug ir tarp Armėnų buvo vyrų, su kurių gyvenimu ir darbais prigulėjo supažindinti publika! Toksai verksmingas padėjimas Armėnų literatūros man badyte badė širdį, aš iš miesto bėgdavau į kalnus ir tenai mastydavau. . . . Aš sau tariau — kas bus nebūs, o reikia parašyti koki nors dalyką, iškelti savo tautą, papasakoti apie darbus kokio nors tautos didžvyrio; bet kam rašyti? Jug žmonės nesupras mano kalbos! Jug graparu rašyti, tai vis tiek ką rašyti rusiškai, prancūziškai, arba vokiškai. Ką gi dabar daryt? Su kuo tik teko man kalbėti, nuo visų girdėjau, kad mūsų žmonės nelinkę prie apšvietimo, kad mūsų žmonės nemėgstą skaityti; vienok mačiau aš, kad tie patys žmonės už viens vieno skaitė Robinzoną ir pasaką apie „varinį miestą“. Žinojau ir tai, kad visos žinomos mums tautos turėjo dvi kalbi: senąją ir naująją. Žinojau teipgi, kad ant vestavių, susirinkimų, ant prekyviečių, gatvių mūsų žmonės su dideliu noru klausyo neregijų giesmininkų — „aşugų“. Ilgai maščiau aš ir ant galo pagalios tariau sau: atidėsiu gramatiką su retorika į šalį ir pats liksiu tokiu pat aşugu.

Ir štai vieną kartą, paleidęs savo mokintinius ant švenčių, pradėjau aš apmąstinėti, ką nuo mažų dienų buvau matęs ir girdėjęs. Atsiminiau tuokart ir savo „Agasi“ — ir paėmiau jį už didžvyri . . . Man da nė puslapiu neparasius, ateina pas mane mano draugas, daktaras Agatonas Sambaťjanas. Norėjau tą lapą kur užkišti, bet nebegalėjau; jis prašė manęs perskaityti. Aš visas drebėjau skaitydamas; ką, rodėsi man, palinguos galva, susirauks, kaip kiti. o paskui, jeigu ne prie manęs, tai už akių ims juoktis iš manęs. Bet ne; „jeigu, sako, ir toliau teip rašysi, tai išeis puikus daiktas“. Aš iš džiaugsmo norėjau pult prie jo ir apsikabinus išbučiuoti. Jam išėjęs aš buvau visas įkvėpimo perimtas. Buvo dešimta valanda iš ryto. Apie valgį aš buvau visiškai užmiršęs. Armėnija, kaip aniuolas, stovėjo prieš mane . . . Iki vakarui nieko nebuvau nė valgęs, nė gėręs . . . Namiškiiai prašė, pyko, bet aš nieko ant jų nežiūrėjau. Kaip trisdešimts puslapių buvo jau parašyta, mano akys pačios užsimerkė. Visą naktį man rodėsi, kad aš sėdžiu ir rašau.

Ant rytojaus pabudęs girdžiu: mano vargšė pativokietė žliumbia, apsikabinus mūsų vienatinį kūdikėlį. Kaip beprotis pašokęs aš prie vaiko puoliau. Ačiu Dievui, jisai gyvas! Kas-gi pasidarė? klausiu aš pačios; o ji vis da negali atsipeikėti. Ant galo prakalbėjo: „Beširdi, tu man galą padarei!“ Pasirodė,

aš klejojęs visa naktį: šaukęs, dūsavęs ir namiškių šnekinamas kalbėjęs aš ne vokiškai, bet armėniškai.

Tegul dabar mane vadina bepročiu; mano burna atsidarė, tu mano brangi taita! . . . Kas gali pakelti kardą, tegul pirma nukerta man galvą, tegul perveria man širdį, nes kol burnoj krutės liežuvis, aš neliausiu šaukęs: „prieš ką gi jūs pakėlėt ranką? Ar nepažįstate Armėnijos?“ Kad tiktai, tu mano brangi taita, pamylėtum da nedrąsiai tavo sūnaus kalbą, pamylėtum teip, kaip tėvas pirmutinius žodžius savo kūdikio. Užaugęs aš geriau kalbėsiu . . . Agasi — tai jauniausias tavo sūnus; turi tu ir daugiau, kurie už jį jį vyresni, — tiktai tu drąsink, drąsink mane!“ —

Tokia tai prakalba pirmutinio Armėnų romano. Pats romanas teipgi didei interesingas. Tai nacionališka epopėja formoje prozos, epopėja, kurioje Abovjanas nori parodyti, ką kenčia Armėnų šalis, arba tikriau sakant, ta jos dalis, kuri yra po Persų valdžia. Nebereikalo autorius ir pavadino romaną „Armėnijos Žaidos“ Nors prakalboje Abovjanas ir sako, kad norįs „iškelti, pagirti savo tautą,“ bet ištikrųjų parodo daugiau tamsių, piktu pusių Armėnų gyvenimo, ne kaip gražių: jis tiesiog stato į akis savo tautiečiams jų bailumą, nesolidariškumą, užtautimą, indiferentiškumą. Romano turinys, trumpai imant, toks:

Užgavėnės. Konakero sodžiuje visi linskinasi, kaip kas gali. Jaunūmenė išėina į laukus, „džigituoti“. Tuo tarpu vietinio gubernatoriaus brolis Hasan-čanas atsiūnčia į sodžių kareivius pajimtų jo aremui gražią mergaitę, vardu Taguji. Mergaitės motina iš gailėsties rankas savo graižo. Sodžiaus gyventojus apėmė baimė: visi skubina užsidaryti savo namuose, kiti iš baimės bėga iš sodžiaus į laukus, ir nieks nepasidrasino ginti nelaimingos mergaitės. Išgirsta ir džigitai. Agasi atleikia į sodžių ir su kardu rankoje, kaip įniršęs levas, puola ant kareivių; vienii krinta ant daikto, kiti, pametę mergaitę, pabėga. Sodiečiai, Agasi'o bendrai, pripratusieji tiktai kęsti, prisilaikydami principo, kad „prieš vėją nepapūsi,“ labai užsirutina ant Agasi'o ir su baimė laukia, kada čanas ims jiems kersint. Agasi po to atsitikimo, kad nepajimtų jo čanas, drauge su penkiais savo draugais, apleidę sodžių, išbėga į kalnus. Jų blaškymasis po Armėniją autoriui duoda progą parodyti visą pikta, ką tėvynė turi kęsti. Gyventojus Kanakero sodžiaus čanas liepia išpauti, o senį Agasi'o tėvą uždaro į Erivaniaus pili. Tuo tarpu prasidėjo karas Rusijos su Persais (1827) Rusų kariūmenė, atnušus priešus įėjo į Persų žemę, arba tikriau sakant, į tą Armėnijos dalį, kuri buvo po Persais. Agasi su savo draugais atsiduoda energiskai kovai su priešininkais savo tėvynės. Bet išsiilgęs savo tėviškės, savo namų, Agasi trokšta pasimatyti ir išgelbėti savo tėvą, motiną, savo pačią. Jisai eina ant namų, bet neliauja užpuldinėjęs kalnuose ant Persų kareivių. Teip kartą besivydamas savo priešininkus Agasi atsiduria ant upės Arapčajaus, ties griuvėsiais senovės Armėnų didžiausio miesto Ani. Apleisti miesto rūmai, sugriuvusios bažnyčios, pilies sienos daro didį išpūdį ant Agasi'o; jisai mintimis persikelia į tą laiką, kada tenai buvo gyvastis ir tauta, kurią šiandien Persai spaudžia, buvo laiminga. Čionai, tarp tų griuvėsių Agasi susimuša su Persų kareiviais ir ima viršų; nuveikti Persai pabėga. Tokio laimėjimo patrauktas Agasi prisizada apsi-gyventi tėvynės apleistame mieste ir tiems griuvėsiams duoti gyvastį . . .

Tuo tarpu menka krūvelė Agasi'o drangų pradeda pamažėli augti; žmonės, kurie pirma laikė tuos vaikus už bepročius, pradeda jau kitaip žiūrėti; pradeda užjausti Agasi ir jo draugams, ir vis daugiau žmonių prisideda prie jų, drauge kariaut su priešininkais. Romanas pasibaigia tuo, kad Agasi įstoja į Rusų kariūmenę, lieka aficerium ir užėmęs Erivanį bėga į pili, pas uždarytą tenai savo tėvą, kursai pamatęs sūnų nebeišturėjo: nuo džiaugsmo plyšo jo širdis. Agasi, Perso parblokštas, čia-pat sukrito ant savo tėvo kūno. —

Tai ir visas, trumpai imant, romano turinys. Realistikumas ir nacionališka idėja — tai dvi jo ypatybi. Tą pačią idėją, išstatyja pirmutinio Armėnų belletristo, galima rasti paskiau ir raštuose daugelio kitų Armėnų literatų. Ta pati idėja vadžiojo plunksną ir garsiausio Armėnų belletristo, Raffi. — A-š-B.

A. Krasinski

(Toliaus bus.)

K a i n a s .

Misterija Byron'o parašyta, vertė Vincas Kapsas.

(Tąsa).

Kainas.

Suneli ir dukrele, maziulėliai!
Kad laimę judviejų žinočiau aš,
Tikrai užmirščiau viską. Bet negali
Užmiršt to šimtai busiamų kartų —
Per amžius žmonės nemylės jau tėvo,
Kurs gyvastį surišo su mirtim.
Tėvams, nuskynusiems užgintų vaisių,
Patiems nelaimės neužtenka. Jie
Manę, tavę, kitus vaikus pagimdo
Ir milijonus, mirijadus kitų,
Kurie užgims da tam tiktai, kad tektų
Jiems kančios tik, nusiminims, visi
Vargai, kurių per amžius prisirinko.
Ir buk tu tėvu tokios giminės!
O Ada! Tada meilė ir gražumas,
Ir mano meilė, džiaugsmo valandos,
Ramumas, laimė, viskas tas, ką mudu
Vaikuos ir viens kitam' teip myliva,
Vis tai sunkiu keliu vargų ir kančių,
Kur laimė šviečia valandėlėms tik,
Staciai prieš nepažįstamą mums mirtį
Ir juos ir mudu veda. Aš tariu,
Kad medis pažinimo mus prigavo.
Jau jeigu žmonės prasikalto ir
Tur mirti, tai nors tiek žinoti reiktų,
Kas jiems svarbiausia — slėpinį mirties.
O jie tuotarpu ką pažino? tiek tik,
Kad jie yr' nelaimingi. Tai gi kam
Da žalčiui, vaisiui buvo čia mokinti?

Ada.

O Kaine! aš laiminga! kad tik tu
Laimingas butum

Kainas.

Buk viena laiminga!
Nenoriu tokios laimės, kur man reik
Tik žemintis!

Ada.

Viena laiminga buti
Aš negaliu. Tarp jų visų tiktai
Galiu aš laimė rast. Aš nepažįstu
Mirties ir nebijau, nors, sako, ji
Baisi, kaip ir kokia juoda baidyklė.

Liucipierius.

Tai negali viena laiminga but?

Ada.

Viena! o Dieve! kas gi likęs vienas
Gal buti geras, ar laimingas? Vienai
Likt tai sakyciau nusidėjims, jeigu
Aš negalėčiau greit vėl pamatyt
Vaikų, arba tėvų, ar brolių savo.

Liucipierius.

Vienok jūs' Dievas visada tik viens.
Ar jis laimingas vienas, ar jis geras?

Ada.

Jisai ne vienas. Turi angelus
Ir mirtinus, kuriems jis laimę duoda.
Kitiems suteikdams laimę, pats laimingas —
Ar gal didesnis džiaugsmas but?

Liucipierius.

Paklausk

Tu tėvo, kurs iš rojus yr' išvyts,
Arba vyriausio jo sunaus, ar savo
Širdies — nerimsta ji.

Ada.

O! ne — iškur,

Ar iš dangaus tu?

Liucipierius.

Ne! delko — paklausk

Visugeriausio to Sutvertojaus
Pasaulės: slėpinį tą jis tik žino.
Kentėt mums lemta — kenčiame vieni,
Kiti nepasiduodam ir, nors nieko
Iš to, kaip sako serafinai, mes
Neišlaimėsime, pasikovoti
Geriau vis, né kaip nieko nedaryt.
Gudrumą turim', kurs mus prie teisybės
Pritraukia teip, kaip jūs' akis Aušra.

Ada.

Graži žvaigždė, aš ją myliu.

Liucipierius.

Tai kodėl

Tu jos negarbini?

Ada.

Tėvs garbina

Neregimą tik.

Liucipierius.

Ženklas jo tur buti

Puikiausias daigts prigimtyje, o ta
Žvaigždė kitų visų yr' žvaigždžių vadas.

Ada.

Mūs tėvas patį Dievą matęs net,
Kurs jį ir mūsų motiną sutvėrė.

Liucipierius.

O tu matei?

Ada.

Mačiau tik jo darbuos.

Liucipierius.

O patį?

Ada.

Ne! mačiau tik tėve savo,
Kurs yr' paveikslas Dievo, angelų,
Teip panašių į tavę. Gali buti
Kad tu ne toks šviesus, kaip jie, bet tu
Kur kas už juos gražesnis, galingesnis.
Jie šviesus, kaip vidudienis giedrus,
Tylus, o tu kaipo naktis išrodai,
Kada dangus kur-ne-kur debesiais
Užklots, o žvaigždės žiba, rodos saulės;
O tiek jų daug yr', teip n'išreiškiamai,
N'uzgaudamos akių, prie savęs traukia,

Kad kartais aš žiuriu į jas, žiuriu,
Kol akys ašaromis nepaplusta.
Ir tu manę teip trauki. Nelaimings
Esi tur but . . . nestumk mus į nelaimę —
Paverksiu už tavę.

Liucipierius.

Tu nežinai,

Kiek jurių ašarų da reiks pralieti.

Ada.

Ar man?

Liucipierius.

Visiems.

Ada.

Bet kam-gi tai visiems?

Liucipierius.

Jas lies žmonių milijonai, mirijadai,
Visa ta žemė ir visa pekla,
Kuri pilna bus jūs' vaikų.

Ada.

O Kaine!

Klausyki: ta dvasia prakeikia mus.

Kainas.

Tegul sau kalba — paskui ją einu aš.

Ada.

O kur?

Liucipierius.

Į tas vietas, iškur sugriš
Už valandos. Per laiką tą matys jis,
Kas yr' sutverta per kelias dienas.

Ada.

Kaip tai?

Liucipierius.

Jei Dievs jūs iš senos pasaulės
Sutvėrė naują į kelias dienas,
Tai aš, pagelbininks jo, negalėsiu
Į vieną valandą parodyt to,
Ką ilgai tvėrė jis, umai sugriovė?

Kainas.

Vesk manę!

Ada.

Ar sugriš už valandos?

Liucipierius.

Sugriš. Mes dvasios laiko nepažįstam.
Mes amžinytę galime sutraukt
Į valandą ir valandą paversti
Į amžinytę. Bet tai slėpyns . . .
Eiva-gi, Kainai!

Ada.

Ar sugriš?

Liucipierius.

Sakau tau,

Sugriš. Jis pirms ir paskutinis, ką,
Apart tik vieno, griš atgal pripildyt
Tą dyką svieta.

Ada.

Kur tu gyveni?

Liucipierius.

Kur tavo Dievas, ar Dievai gyvena,
Tai ten ir aš gyvenimą turiu.
Pasidalinova tarp savęs mudu
Pasaulėj' viską: mirtį, gyvastį,
Ir laiką, amžinytę, dangų, žemę
Ir viską, kas né žemė, né dangus,
Sutvėrimus, kurie ant jų gyveno,
Arba gyvės — tai štai kas prigul man!

Turiu aš dalį Jojo karalystėj',
Valdydams viens tai, kas neprigul Jam.
Jei teip nebutų, aš čia nestovėčiau:
Į manę žiuri jusų angėlai.

Ada.

Jug mūsų angėlai ir tąsyk buvo,
Kada žaltyš kalbėjo su Jieva.

Liucipierius.

Girdėjai Kainai? Jeigu pažinimo
Tu trokšti, aš pakakinsiu tavę,
Nereikalaudamas, idant ragautum
To vaisiaus, kurisai atimti gal
Nuo tavęs vieną vienintelį gerą,
Kurį nuo pergalėtojaus gavai.
Eiva!

Kainas.

Einu.

(Abudu atsitraukia).

Ada (bėgdama paskui juodu).

O broli mano, Kainai!

(Pabaiga I akto.)

Gromatos iš-svetur.

Iš sferos pasiekiamų idealų.

Graudu dąrosi sulyginus mūsų gyvenimą su gyvenimu kitų tautų. Mūsų amatininkai — keli menki siuvėjai ir kurliai, kurie nesiskundžia ant savo gyvenimo dėlto tiktai, kad jie iš prigimimo linksmo budo; geresniejie siuvėjai, dailidės, račiai, dągi kalviai — ar „buksvoti“, ar „su pasamonais“. Mūsų pirklystė — kromelis Žagarėje, kromelis Linkavoje, kromelis Mariampolėje ir . . . da gal kur-ne-kur keli; visi kiti kromai, visa pirklystė žydų rankose. Iš mūsų fabrikų pagarsėjo tiktai — Puzino fabrika. Visas mūsų turtas, vienintelė tikra mūsų maitintoja — gana gera, bet teipgi neduodanti mums tiek, kiek galėtų duoti, žemė. Nėra ką stebėtis, kad mums angšta Lietuvoje, kad mes jįeskome duonos kėsnio svetimose padangėse, už jūros.

Kodel mes toki neturtingi, kodel mūsų krašte beveik visi šaltiniai pragyvenimui svetimose rankose? Ko mums truksta?

Žinoma daug-ko, bet pirmiausia — apšvietimo. Stoka apšvietimo žemina mus akise išigyvenusių mūsų krašte svetimų gaivalų; stoka apšvietimo laiko mus pririšus prie žagrės, nes ta vienintelė, ką klausu nevaldančių plunksnos rankų, nematančių toliau per varsnas akių. Taigi mes galime atkartoti apie savę žodžius vieno Rusų patrioto: „mes neturtingi dėlto, kad mums truksta apšvietimo.“ Kaip stipriai surištą materiališkas tautos buvis su apšvietimu, aiškiai liudyja visų tautų istorija. Atsiminkime, netoli jįeskojė, Norvegų ir Finų praeitį. Jų šalys labai menkai prigimties teapdovanotos. Ilgą laiką, tamsybėje paskendę, vieni ir kiti kentė sunkų vargą ir butų iki šiolei tebekenciją, kad nebutų susipratę jįeskoti apšvietimo pagelbos. Priverstinas mokinimas perdėm visos priaugancios kartos išblaškė apsiaupusius tautą ukus; drauge su apšvietimu pradėjo smarkiai eiti geryn ir materiališkas buvis.

Kaip mes galime įgyti daugiau apšvietimo — tai klausymas, kuris turi rūpėti kiekvienam neatšalusiam prie gimtinės šalies Lietuvui. Tas klausymas ne-suvis lengvas išrišti ir teoretiskai. Norėdami pasilikti ant reališkos dirvos, neturime užmiršti, kad mokinimas priaugancios kartos mūsų krašte — valdžios monopolija: visos mokyklos pavestos aštriai valdi-

ninkų priežiurai; kiekvienas, kurisai norėtų mokinti svetimus vaikus, tur pirma gauti tam tikrą liudyjimą; kur susiveina mokintis į vieną vietą keletas vaikų ne vienų tėvų — mokykla, o mokykla turi buti valdžios priežiuroje, mokinimas tur eiti ypatingoj rusiškoje dvasioj. Tiktai tėvai savo vaikus ir broliai brolius ką gal mokinti nesiklausę valdžios, be jos prieziuros, ne specifiškoje dvasioje.

Kiek-gi ir kokio apšvietimo galime laukti nuo valdžios mokyklų?

Kalbant apie apšvietimą tautos per mokyklas reikia pirmiausia žiurėti ant mokyklų, duodančių mokslo pamatus — ant elementarinių mokyklų. Apie kitas mokyklas aš šiuo tarpu nė nekalbėsiu suvis, nes man rupi tiesiog sodiečių apšvietimas. Elementarinių mokyklų mūsų krašte tiek tiktai šiame laike, kad begu dešimta vaikų dalis galėtų iš jų naudoti. Taigi ir tuomet, jeigu tos mokyklos butų kaip reikiant vedamos, visos dalys gyventojų negalėtų pramokti skaityti, rašyti ir pačių aritmetikos pradžių. Gal valdžia išras pragumą duoti mokslo pradžias ir užmirštam daugumui? Teisybė, apie šitą dalyką jau kalbama. Tuluose Rusų laikraščiuose buvo pasirodžius žinia, buk ketina įvesti pas mus priverstiną mokinimą vaikų sodžių mokyklose; bet tai man rodosi buvo tiktai netyčia išsprudę *pium desiderium* obrusitelių, nes tie patys obrusiteliai kitu tarpu, užkliudę klausymą apie priverstiną mokinimą Rusioj, principališkai stoji prieš tokį užmanymą, aiškiai išguldydami su pagelba aritmetikos, kad Rusijos finansai jokiū budu negal pakelti tokios sunkenybės; nepri pažindami priverstino mokinimo principališkai, begu galės jie pasikėsinti daryti bandymus tokioj konservatyviskoje šalyje, kaip Lietuva. Pradeda įgyti simpatijas tarp Rusų (šiuo tarpu liberalų) da kitas užmanymas apšvietimui platinti: kiti siulo įvesti pigų, su dideliu pasisekimu Skandinavijos gyventojų išbandytą mokinimą žmonių per keliaujančius iš sodžiaus į sodžių mokintojus. Bet ir šitam užmanymui sunku pas mus įvykti del tos vienos priežasties, kad mūsų mokintojus valdžia bijosis leisti keliauti po žmones, o Rusai, jeigu dabar ir įkala ką mintresniems vaikams prisispyrę mokyklose, tai paleisti per sodžius tikrai da mažiau teismokins, nekaip dabar. Tegul ant galo ir įvyktų vienas iš šitų dviejų užmanymų — bene galima butų sakyti, kad apšvietimas mūsų krašte pastatytas ant tvirto pamato, bene svetima kalba ir ypatingi valdžios siekiai nepaverstų tų užmanymų į tuščią formą?

Taigi, begu galima nuo valdžios mokyklų daugiau ko laukti, nekaip jos šiandien mums duoda, ir jeigu patys rankas sudėję sėdėsime, tai nelabai umai sulauksime, iki, ne sakau visi, bent pusė mūsų tautiečių pramoks nors skaityti ir rašyti. O malonu butų sulaukti nors to, ką netoli jįeskojė matome pas Latvius ir Estus: jų retas vaikas ar mergina — ir tai tiktai kokiu ypatingu budu — pasilieka nepažinę spaudos ir rašto, o daugumas apsipažinę ir su aritmetikos pradžia. Kaip mes galime pasiekti Latvių ir Estų apšvietimo laipsnį, ar bent prisitartinti prie jo?

Pirmiausia prigulėtų mums pasirupinti skaitymų. Tam tikslui gera butų pasinaudoti iš seno mūsų sodiečių įpročio mokinti vaikus melstis iš knygu. Didesnė pusė jaunuomenės jau ir dabar sparčiai skaito. Nesunku, man radosi, butų išmokinti ir kita pusė. Šitame dalyke daugiausia gali padaryti kunigai, geras elementorius ir patogios knygutės pasiskaitymui. Ypač reikėtų atkreipti akį ant beturčių darbininkų vaikų. Jie be-

veik ištikus metus gyvena pas svetimus žmones. Daug gero padarytų kunigai, įvedę paprotį, kad ukiniškai atspėjant, žiemą trauktų savo piemenukus ir piemenaites prie maldaknygių. Nekartą, kiek žinau, jau ir dabar tėvai, parsamdydami svetimiems savo vaikelius, reikalauja, kad juos išmokintų „ant knygų. Tikėsimės, kad mūsų kunigėliai pasinaudos iš savo autoriteto geram darbui, tikimės, kad augs skaitlius tinkančių sodiečiams knygučių, laukiame pasirodant gero elementoriaus!

Daug sunkiau su rašymu ir skaitliavymu. Mokančių rašyti ir šiek tiek aritmetikos tarp mūsų sodiečių da labai maža. Nuo kits kinto sunku pramokti šitų dviejų dalykų. Čionai reikalinga aktyviška pagelba geriau dalyką numanančių. Tegul kiekvienas iš atspėjančių vietinių mokintų išmokina rašto ir skaitliavimo nors po vieną vaikina ar mergaitę — tai ir tuomet jau bus daug padaryta. O bene tai negalima, bene einantieji mokslus vaikinai negalėtų besilankydami pas tėvus ant švenčių pamokinti savo brolių ir seselių, bene neatsirastų kiekvienuose bajorų ar kitų vietinių inteligentų namuose atspėjanti žmogysta, kuri galėtų atidėti kas kelinta diena po valandėlę pasidarbavimui įeigu ne su savo tarno, tai su kaimyno ukininko vaiku? Kitas gal pataikytų įvesti savo kampe ir šokią-tokią organizaciją mokinimui... Reikia tik daugiau gero noro.

Jaučiu pats, ant kokio netvirtu pamato taikstausi statyti praplatinimą apšvietimo tarp mūsų sodiečių. Tiek reikalanti nuo gerų norų! — Gal tai ir tikrai per daug; tik kodėl negalima pasitikėti ir ant gerų norų, ypač kad daugiau nėra ant ko tikėtis. Jug visa, kas iki šiolei daroma ant naudos tautiečiams, visas sunkus darbas pagaminti žmonėms skaitymo — viskas paremta ant gerų norų, o geri norai kilę iš supratimo pareigų. Kodėl negalėtume priskirti prie savo pareigų ir platinimą apšvietimo viršų minėtu būdu, kodėl prisipažinimas prie tokios pareigos negalėtų sukurstyti gerų norų pildyti tai pareigai?

Rašybos klausimas.

D—ro J. Basanavyčiaus rašyba.

Lygšiolei beveik kiekvienas mūsų laikraštis turisi ypatingos savo rašybos, ir iš visoko matyti, juog dar toli šaukia, iki visiškai apsisistime prie kokių nors įstatymų, pripažindami juos visucose Lietuvos raštuose. Bet dabar, iki neturime da tokių tvirtų įstatymų, privalome bent irtis prie jų, nors palengva, ir kiek galėdami aiškinti, kas gero arba negero yra tose mūsų rašybose, kurias įveda arba yra įvedę yvairūs mūsų rašytojai. Del šitos tad priežasties aš norėčiau šiuo tarpu pakalbėti apie rašybą, kurią lygšiolei tebevar-toja savo raštuose mūsų tautietis Drs J. Basanavyčius. Medegą savo straipsneliui semsinosi ne iš visu Dr. B—aus raštų; šitam tikslui man pakaks dviejų jo raštelių: „Oškabalių dainų“ (D., 1884) ir „Etnolog. Smulkmenų“ (Sm., 1893), nes ir iš tų dviejų darbų aiškūs visi tie principai, kurių turisi gerbiamas mūsų tautietis savo rašyboje.

Dro B—aus rašyba daugiausiai skiriasi nuo „paprastosios“ ypačiomis raidėmis, vartojamomis išreikškimui priebalsinių diftongų *dž* ir *tš* (č) ir ilgųjų nosbalsių *q*, *ę*, *į*, *ų*. Drs B—us, nužvelgęs, kad mūsų raštų ženklai *č* (*tš*) ir *dž* gavo pradžią iš priebalsių *t* ir *d* (sulyg. *jautis*, *žodis*, genit. *jaučio* — *jautšio*, *žodžio*), reikalauja, idant rašytojai, raidėm *č* (*tš*) ir *dž* išreikšti, vartotų jų pradžią, būtent raides *t* ir *d*, su

tam tikrais po apacia ženkleliais, t. y. *t* ir *d* (*jaučio*, *žodžio*); p. B—us, kiek matyti iš paskutinių jo raštų, norėtų, kad išreikšdami šitiedvi raidi, būtume nuoseklūs, t. y. kad, išreikšdami jiedvi, eitume vienodu keliu. Reikalaujamas tokios logikos rašyboje, p. B—us prikabina, kaip matėme, abiem priebalsėm po brūkšnelį iš apačios, ir įseina tokiu būdu dvi nauji raidi *t* ir *d*. Pritardamas reikalavimui rašyboje nuoseklumo, aš vienok nenorėčiau sutikti, kad į mūsų raštus kas įvestų dvi nauji, *painiai* išreikšiami raidi; del šitos priežasties, reikalaujamas pernai tokios-pat logikos, aš norėčiau tiktai, kad mūsų rašytojai prie diftongo *dž* įsivestų toki-pat diftongą *tš* (vietoje *č*). Kaip tuomet, taip ir dabar mano pamatas yra toks: du priebalsių diftongų, kurių pirmoji dalis kilus iš *t* ir *d*, turėtume išreikšti vienodai, būtent, nenorint įvesti be didelio reikalo naujų raidžių, reikėtų tiktai prie prijimto jau priebalsių diftongo *dž* rašyti dar tokis-pat diftongas *tš* (žiūr., „Varpas“, 1893 m., No. 1).

Toliaus, p. B—us, kaip jau pasakyta, išreikšia labai ypatingai mūsų nosbalses, istariamias rašto tarmėje su pailginimu. „Smulkmenose“ tam tikslui prie paprastųjų balsių p. B—us rašo dar raidė *n*; taigi pagal p. B—ų reikėtų rašyti: *ansa*, *vanšas*, *grenžti*, *tensti*, *laukan*, *žemen*, *širdin*, *sunun* (accus. singul.), *laukun*, *žemiun*, *vyrun* (genit. plur.), *darans*, *turins*, *daran*, *turin*, *ne valgens* — *ne gerens* vietoj paprastai randamų dabar formų: *qsa*, *vašas* (Haken), *gręžti*, *tęsti*, *lauką*, *žemę*, *širdi*, *sūny*, *lauky*, *žemių*, *vyrų*, *darqs*, *turis*, *darq*, *turi*, *nė valges* — *nė geres*. Nežinau, kaip istaria p. B—us savotiškai parašytus žodžius, bet nuoseklumas, kurio jis pats jįeško, reikalaujtu, kad vienodai rašydami žodžius: *vanšas* — *lankas*, *granštas* — *langas*, *ansa* — *ranka*, ir tartume juos vienodai, nors rašto kalba, ištardama tokius žodžius, ir daro, kaip žinoma, labai didelį skirtumą. Sunku suprasti, kodėl p. B—ui reikalinga išnykusi galuose žodžių ir visur prieš *s*, *š*, *ž*, *r*, *l*, *v* raidė *n* (rašto kalboje ir beveik visur tarmėje).

Dabartinėje rašto kalboje, dėdami tam tikrose vietose nosinį ženklelį, mės parodome, kad ten, rašto kalboje, po balsės *kitą-kart* būta dar nosinės priebalsės, kuri dabar gangreit visur jau išnyko, palikdama tiktai prastęją prieš save balsę. Yra dar kita priežastis, del kurios rašome nosinius ženklelius vietoje paprastųjų balsių ir balsių su *n*: mės norime palengvinti skaitymą savo raštų tiems Lietuviams, kurie mūsų nosines balses istaria visai ypatingu būdu (*vašas* = vošas, *vūšas*, *qsa* = osa, *ūsa*, *lauką* = lauku, —ko, *tvorą* = tvoro, *tvoru*). Rašydami *qsa*, *tvorą* (accus.) su *q* parodome viena, kad čia, rašto tarmėje, reikia visuomet ilgai tarti (be *n*), ir antra, kad kitur toji *a* (su nosiniu ženkleliu) istariama kaip *o*, *u* ir tik labai retai kaip *an*; rašydami *ranka*, *langas* su *an*, parodome, kad rašto kalboje čia reikia tarti visuomet *an* (ne ilgą *a*), ir kad kitose Lietuvos vietose toji *an* visur istariama su *n* (*an*, *on*, *un*). Ar šaip ar teip, tarp *q* ir *an*, kaip istariant, taip ir rašyboje išreikšiant, reikėtų visuomet skirtumas daryti.

Dar mažumą norėčiau pasakyti del p. B—aus nosinių priebalsių. Viena, autorius „Smulkmenų“ be-reikalo nerašo nosinės priebalsės (arba nosinio ženklelio) supyno formoje (*eity*, *eina pirkty*, *dirbtu* — kad galėtų); antra, p. B—us neatskiria formų *lauką* ir *laukan*, *bosą* ir *bosan*, *verguvę* ir *verguvėn*. Kita-kart p. B—us, atskirdamas formas *lauką* ir *laukan*, *bosą* ir *bosan*, rašydavo *laukaq*, *bosaq* (= *lauka*, *bosa*) ir *laukana*, *bosana*, *laukan*, *bosan* (= *laukan*, *bosan*), bet

dabar, kaip žinoma, taip neberašo, nors tiedvi formi būtinais reikėtų ir dabar atskirti. Vietoj *manen, tavem, savem* (accus. sing.) reikėtų rašyti *mane, tave, save* (su *e trumpa*); vietoje *trys* (drei), *jus* (ihr) turėtų būti nominatyve *tris, jus*, nes vietomis čia tariama *n* po *i* ir *u*.

Savo rašyboje p. B—us visai be reikalo neatiskiria balsės *é* nuo *e*. Tokiu būdu jo raštuose vienaip išreiškiami: *musé* (nom.), *müse* (voc.) ir *musè* (instrum.), — *pelkè* ir *pelke*, — *vėžè* (Wagen-, Schlittengeleise), *vėžè* (instrum.) ir *vežè* (nuo verbo *vežti*), — *vėžés* (plur. nuo *vėžè*) ir *vežés* (= *vežési*), — *nėvienas* ir *nevienas*. Už tokį lengvinimą rašybos Lietuviai vargu bau dėkingi bus p. B—ui.

„Ošk. dainose“ ir „Etn. Smulkmenose“ p. B—us, vartodamas *e* ir *ia*, nesituri matyti nėkokių tvirtų įstatymų: kartais rašo *e* ten, kur reikėtų laukti *ia*, ir vėl *ia* ten, kur reikalinga būtų *e*. Tokiu būdu vyriškios gimties substantyvuose, su pabaiga *is*, daugskaitoje randame galūnes *ei, eis* vietoje *iai,iais* (prie *ai, ais* žodžiuose *vaikai, vargais*): *brolelei, laukelėis, žodėi, jaučėi* (= *broleliai, laukeliais, žodžiai, jaučiai*). Vienskaitos nominatyve „Dainose“ ir „Sm—se“ vartojama *e* ir *ia* visiškai be kokio skirtumo ten, kur paprastai rašome *é* ir *ia*: *trečè seselè, žalè liepelè, pėkstia peraisu* (= *trečia seselė, genit. trečios seselės, žalia liepelė, pėkščia pereisiu*); vienskaitos instrumentalis, nuo substantyvų su pabaiga *é*, be kokios suprantamos priežasties gauna galūnę *ia*: *gegutia, antelia* (= *gegute, antelė*). Pagal gramatiką, išvartant moteriškos gimties vardus, galūnėse reikėtų rašyti *a* tik tuomet, jei tų vardų nominatyve nebuvo *é*, todėl rašome: *žinias* (prie nomin. *žinia*), *brangias dovanas* (prie nomin. *brangi dovana*) ir *pėles, kates, drobeles* (accus. pl. prie nomin. *pelė, katė, drobelė*). P. B—us šito įstatymo visiškai nesilaiko ir rašo: *šviesen žvakužen* (= *šviesių žvakužė*), *žirgas krimto sausas nendrias* (= ž. kr. s. *nendres*), *lygias lankelias* (= l. *lankeles*), *jauniausei seselei* (= *jauniausiai seselei*), *devinias upias perplaukiau* (= *devynias upes* p.), *žolelias roviau* (žoleles r.). Priežodžiuose (adverbija) randame prie *ai* galūnę *ei* (vietoje *iai*): *garsei, tankei* prie *gerai, šaltai*.* Žodis *eiti*, kaip ir kiti žodžiai su *e* rašto kalboje (kaip antai *esmi, elnias*), turi vietomis, ypačiai tarp „Kapsų“ *pradžioje a*; tuo tarpu p. B—us rašo *a* ne tik tai pradžioje, bet ir viduryje tokių žodžių: *peraisu, nuaina, praiega, n'ais* (= *pereisiu, nueina arba nuveina, praeiga, n'eis*).

P. B—us tankiai visiškai nedaro skirtumo tarp *y* ir *i*, kartais sumaišo tiedvi raidi, vartodamas vieną vietoj kitos. Gal čia tankiai esti tik tai spaudos kaltė, bet neretai tur būt ir pati p. B—us klysta. Tokiu būdu jo darbuose klaidžiai rašoma: *mošitele* (D.), *supiko* (D.), *išvidau* (D.), *židėti* (D.), *martelė išrašins* (D.), *digsta rožes* (D.), *gyrdė* berus žirgelius (D.), *ipačiai* (kitą syk p. B—us rašydavo *inpačiai*), *ivairus* (Sm.), *pylis, gyrios* (Sm.), *pasigyrtie, kylpa, padyrbtas* (Sm.); tuo tarpu, prisitūrinant gramatikos įstatymų, reikėtų rašyti: *mošytėlė, supykos, išvydau, žydėti, m. išrašys* (praes. išrašau), *dygsta rožės, girdė* b. ž., *ypačiai ivairus, pilis* (Schloss; piltas kalnas), *giris, pasigirti, kulpa, padirbti*.

Ilgoji *u* visai nevartojama p. B—us raštuose, nors prie *y* patys nuoseklumo įstatymai reikalautų ir ilgosios *u*. Jei mės atskiriame: „jū pirtis dega“ nuo „jū pirtys dega“, tad reikėtų atskirti ir: „mano sūnus

pareina“ nuo „mano sūnūs pareina“ (sulyg. „Varpas“, 1893 m., NNo. I ir VIII, psl. 8—9 ir 118—120).

Jei mės rašome *ie* (dvi raidi *gretymais*), tad turėtume rašyti ir *uo* (vietojė *ú*). Vienok p. B—us, nors, išreikšdams diftongą *ie*, rašo vieną raidę šaly kitos, laikosi dar sukrautinio rašymo diftongo *uo* ir rašo *dūna, pūdas* vietoje *duona, puodas* („Varpas“, 1893 m., I, psl. 9).

Yra dar keli mažmožiai p. B—aus rašyboje; tik tankiai sunku perprasti, kas ten suklydęs, ar p. B—us ar pati spauda. Prie tokių mažmožių turėtume priskaityti rašymą: *lūsas, lugūtas, pagalos, negalu, dokle, vadintie, darytie, ais, rašysu, dyrbu* vietoje paprastai ir visai teisingai vartojamų formų: *liuosas, liūguotas, pagalios, negaliu, duoklė, vadinti, daryti, eisiu, rašysiu, dirbsiu*.

Kaip mato skaitytojai, p. B—aus rašyba daug skiriasi nuo „paprastai“ vartojamos dabar lietuviškuose raštuose. Didžiausias p. B—aus rašybos principas, matyti, yra „sekti senovišką kalbės būdą“ (D. p. 4), tik sekdamas tą senovę, p. B—us kartais užmiršta paprastuosius gramatikos ir nuoseklumo įstatymus ir tiesiog sakant suklysta, įeina iš vagos. Kitą kart, dar išleisdamas „Oškabaliu dainas“, p. B—us rašė: „Malonu butu, kad ir kiti rašikai, dūtu, tūmi tarpu, vietan savo raštuse invedamai ūionai rašybai“ (D. p. 4); bet dabar, pėrėjus dešimčiai metų nuo pasirodymo tų „Dainų“, šitie žodžiai nebeturėtų, man matos, turėti daug vertės akise mūsų rašytojų. K. Ob.

Kritika ir bibliografija.

Ukininko „Priedai“ 1893 metų.

Nuo pernai metų prie „Ukininko“ pradėjo išeiti taip vadinamieji „Priedai“, pamėnesinės knygutės su skaitymais, paskirtais ūkininkams ir šėip-jau sodiečiams. Kadangi tikrai ne visiems „Varpo“ skaitytojams žinoma, kas tuose „Prieduose“ buvo parašyta, todėl paduodu čia jų turinį; rasi mūsų skaitytojų katras ir pasinaudos iš suteikiamu čionai apie „Priedus“ žinių. Tai viena; antra, „žmonių“ rašytojai, matydami, kas žmonėms jau parašyta, geriaus žinos, ko dar trūksta, kokie skaitymai reikėtų dar parūpinti. Trečia, apžvalgę parašytus savo darbelius ir apsvarstę jų turinį, rasi galėsime ir patys kiek pasimokinti, idant toliaus galėtume geriaus atlikti savo darbą, išvengdami vieną kartą padarytų klaidų ir tobulindami, kiek galim, taip reikalingus mūsų žmonėms pasiskaitymus. Taigi grįžtu prie savo užduoties ir išskaitau visus straipsnius, kuriuos davė pernai „Ukininko priedai“.

Viso labo „Ukininkas“ pernai davė žmonėms dvylika knygučių arba 338 puslapius in 16°, t. y. tiek visokių skaitymų, kiek jų patenka maždaug į septynis numerius „Varpo“. Kiekvienoj knygutėje yra nuo 16 iki 40 puslapių.

I. Daugiausia buvo parašyta lengvų skaitymų — apysakų, apysakėlių ir pasakų (apie 166 pusl.). Šitai visi tie lengvieji skaitymai:

1. *Sėkla išdygo ir išbujojo*. Parašė Draugaitis (1—14, Nr. 1). Autorius aprašo darbus vieno jauno Lietuvio, daktaro, apsigyvenusio savo krašte ir dirbusio dėl žmonių, dėl idėjos; po gero darbo pasirodo ir geri, geistini vaisiai.

2, 3 ir 4. *Tris P. Peiverintos, Finų rašytojaus, apysakėlės, vertė S. O. Rytietė: a) Pavargėlė* (1—20, Nr. 2), *b) Viensėdis* (17—27, Nr. 12) ir *c) Pirmutinė šalna* (27—38, Nr. 12). Visos trys apysakėlės aprašo

* „Etnol. Smulk—se“ rašoma jau: *tankiai, sunkiai* (adv.) ir *tankiais, sunkiais, jaučiais* (instrum.) Formos: *žodėi, brolelei, tankei* yra tiktai „Dainose“.

vargingą Finų gyvenimą ir jų kovojimą, nors ne visuomet pasekmingą, su prigimtim — su uola ir vandanimis, su šalčiu ir badu. Pasakėlės gali išspausti ne vienam skaitytojui iš akių ašarą; jei neišspaus jos ašarų, tai bent išsaus pasigailejimą dėl vargstančių vargą žmonių.

5. *Pasakojimas apie vieną vaitą ir jo raštininką.* Vertė (?) J. Kurmis (1—24, Nr. 6). Naujos kartos žmonės, išmintingesni už savo tėvus jauni sodiečiai, skaitytojai „laikraščių“ ir knygų, numeta nuo vaitystos girtuoklį ir plėšiką Karosą ir išsirenka naują vaitą, išmintingą ir dorą žmogų. Raštininkas priverstas bėgti iš apiplėšto valsčiaus. Apsakėlė puiki, suprantama sodiečiams ir padaro ant skaitytojų labai gerą įspaudą.

6. *Stebuklingas aucoris arba žinys.* Lietuv. išguldė Dr. (1—14, Nr. 5). Papasakota apie vieną „daktarą“ ir jo „gydymus“ visų tų žmonių, kurie jieško sveikatos ne pas tikrus gydytojus, bet pas visokius burtininkus ir žavėtojus.

7. *Kaip Mikas apsidžiaugė čiabatais* arba juokingas pasakojimas apie Šaltabuizius. Parašė G. Keturakis (1—17, Nr. 7). Graži originališka apysakėlė iš „linksmojo“ sodiečių gyvenimo — per prekymetį, šventoms dienomis, miesto karčiamose. Iš p. G. Keturakio galima laukti tikrai naudingo rašytojaus. Apsakėlė rodo, kad jos autorius galės mums suteikti visai gerų ir smagių skaitymų iš Lietuvos gyvenimo.

8. *Petro Armino raštai* (1—40, Nr. 8): Piastų duktė, Kaimo mokykla, Trys Budriai, Bitė ir šlapys, Kur geriau? Žuikys ant medžioklės, Lapė ir Liūtas, Zuvytė, Arkliai, Sugėdinta lapė, Lapė ir vilkas, Varna ir lapė, Keleiviai ir šunės, Varna ir kodis, Godus šuo, Liūtas ir vilkas.

9. *Arabų legenda apie žmogaus gyvenimą* (arba tikriaus keturis žmogaus gyvenimo laikmečius). Parašė S. O. Rytietė (10—22, Nr. 5).

10. *Negirdėtas daigtas*, pasaka pagal Andersena, parašė A. iš B. (1—7, Nr. 10). Yra tai graži pasaka su idėja apie amžinumą tikrai gero dailės daikto. Dailės darbas, nors jį kartais sunaikintum, nepapuola amžinai ir gali rasti sau naują kūną apsireikšti. Šita idėja aiškiai matyti iš tokių pasakos žodžių: „Numirėliai nepareina iš kapų, — tai kiekvienas žino; bet sudaužytas dailės daiktas gali atgyti. Ir ši kartą buvo samūsta tik forma, o ne pati mintis, kuri sutvėrė ją. Ir štai dailininko idėja atgijo ir da kartą apsireiškė (p. 9).“ Man rodos vienok, juog nė pasakos turinys, nė jos forma netinka „žmonėms“. Liaudis jug negalės suprasti nė tokių žodžių, kaip antai: „alegoriškos figūros, istoriškas archyvas, dailininko idėja, optikas.“ Tokia pasaka būtų geriaus tikus „Varpo“ skaitytojams.

II. Po apysakėlių ir pasakų daugiausia vietos užima „Prieduose“ straipsniai su visokiais pritaikytais prie gyvenimo pamokinimais, paskirtais ūkininkams bei ūkininkams ir šėip darbo žmonėms (122 pusl.).

11. *Išguldymai apie visokius ukiškus augalus*, surašė ūkininkas Motiejus (1—23, Nr. 3): Sėjimas, auginimas, kirtimas ir pjovimas, trisas apie augalus — ankštinius, pašarinius, duobilus, kitas pašarines žoles, šakninius arba kaupiamuosius augalus, bulbes ir burokus.

12. *Apie valymą* (= kasimą) ir išlaikymą kaupiamųjų augalų (22—24, Nr. 7).

13. *Sodų veisimas ir pudymų dirbimas* (1—20, Nr. 9): trėšimas žemės sodui, sodo veisimas, apie skiepyjimą ir akiavimą, parinkimas medžio sėklai, apie tepalus

(medžių žaizdoms užtepti), visutinė roda, pudymų dirbimas.

14. *Kuo galima užstoti pudymą* (7—9, Nr. 10)? Atsak.: „reikia sėti pašarui daugiau žolių pudymo vietoje.“

15. *Ko prie arimo nereikia užmiršti* (22—26, Nr. 5)? Atsakymas: „reikia duoti žemei pasigulėti, kad purresnė būtų.“

16. *Naudingumas akėjimo žiemkenčių pavasaryje* (26—28, Nr. 5).

17. *Apie laukų džiovinimą* (17—22, Nr. 7).

18. *Kaip reikia elgtis su mėšlu ant lauko* (28—30, Nr. 5)? Atsak.: „reikia mėšlus netrukus aparti (arba tuojau bent iškratyti).“

19. *Lietuvos gospadinė* arba pamokinimai, kaip prigulinčiai suvartoti Dievo dovanas, parašė Žmona (1—36, Nr. 4). Viso labo yra 68 labai reikalingi mūsų ūkininkams ir tiesiog šeiminkams patarimai, kaip reikia visoki valgiai pritaisyti.

20. *Apie kolera*, parašė Vaistininkas (14—22, Nr. 1). Straipsnyje yra pamokinimai, kaip gintis nuo koleros.

21. *Apie užsilaikymą laike gimdymo ir po pagimdymo kūdikio*, parašė Vaistininkas (23—27, Nr. 1).

22. *Mūsų moterėlėms* (= patarimai gimdantioms moterims), parašė Žmona (9—14, Nr. 10).

23. *Kada ir kaip reikia kūdikiai žindyti*, parašė Puvyris (14—19, Nr. 10).

III. „Prieduose“ mažiausia parašyta straipsnių su žiniomis iš tokių mokslų, kurie nepritaikomi tiesiog prie gyvenimo. Šitiems straipsniams tiktai apie 50 puslapių teteko.

24. *Kaip gyvena Kynai*, papasakojo P. Jogvilietis (21—36, Nr. 2). Plačiame straipsnyje aprašyta, kas gero yra Kynų (= Chinų) gyvenime. Atskiros dalys to straipsnio yra tokios: šeimynų gyvenimas ir tėvynės meilė, įstatymai ir valdžia, tikėjimas ir darbštumas, sūdas ir kariūmenė. Straipsnio autorius, sekdamas prancūzų Simoną, labai augštai stato skaitytojų akise Chinus. Štai kas pasakyta vienoj vietoje apie tą tautą: „Kynai tiki, juog visi žmonės — giminės ir turi išvien gyventi. Kur tik pažiūri, vis pamatai pas juos lenčiukes su tokiais parašais, kaip: „Niekas negali savęs už laimingą skaiityti, pakol ant svieto yra nors vienas nelaimingas,“ arba „kas gyvena nieko neveikdams, tas priverčia savo artymą badu mirti.“ „Kynų žemėje nėra nedirbančių žmonių, nėra vergų, nėra baudžiauninkų.“

25. *Finai ir jų gyvenimas*, parašė pagal rusišką šaltinį A. R. (1—17, Nr. 12). Prie trijų P. Peiverintos apysakėlių iš Finų gyvenimo šis aprašymas, galima tikrai sakyti, būtina reikalingas: po šito aprašymo pabūos apysakėlės bus geriaus suprantamos.

26. *Petras Peiverinta*, Finų rašytojas. Pagal rusišką šaltinį parašė K. O. (20—21, Nr. 2). Aprašymas ne visai populiariskai parašytas; „Ukininke“ reikėtų paprasčiau rašyti.

27 ir 28. Du populiariskų išguldymų apie saulę: a) *Apie dangų* — saulę, mėnesį, žvaigždes, planetas ir kometas, parašė P. Jogvilietis (1—16, Nr. 11) ir b) *Mėnulis*, parašė Pr. Ašakaitis (14—19, Nr. 5).

IV. Visai skyrium nuo kitų straipsnių stovi du rašteliu, vienas iš Paryžiaus, antras iš Amerikos:

29. *Raštas iš Prancūzijos apie Maskolių šunybes ir Lietuvos vargus*, parašė Paryžiaus dailidė Šarkinas (28—30, Nr. 1) — ir 30. *Atsiskaukimas Amerikos Lietuvių* į mielus brolius, kurie brangioje tėvynėje gyven-

dami turi nešti sunkų Maskolių jungą (30—32, Nr. 1).*)

Toksai yra turinys pereitų metų „Ukininko Priedų.“ Labai būtų malonu, kad tas darbas nenuveiktų ant niekų. — Kad visos tos gaivinamosios tautų knygutės būtų skaitomos ir platinamos tarp mūsų žmonių. Tikimės, kad Lietuvoje atsirastų tam tikros kuopelės ir tam tikri žmonės, kurie pasirūpys apie išplatimą mūsų krašte šito nors nedidžiausio, bet labai reikalingo tautai dvasiško peno.

Man rodosi, kad rašymas žmonėms ir platinimas tarp žmonių tam tikrų knygutėlių turi būti didžiausias mūsų darbas. Knygutės, kada pasieks skaitytoją, tada jos bus laukiamos, niekad joms nebus pervėlu; ne visai taip einasi su žmonių laikraščiais, ne visuomet, kaip žinoma, savo laiku sulaukiamais. Todėl visi rimtesnieji skaitymai, kurie ilgai turi savo svarbą, turėtų, man matos, gauti vietą tikrai atskirose „Ukininko“ knygutėse. Reikėtų tikrai kad kiekvienoj knygutėje būtų maž-daug vienodo turinio skaitymai; vienoj knygutėje neturėtų būti *sukraunami yvairius* skaitymai, kaip antai apysakėlės, ūkininkystės mokslas ir patarimai gimdančioms moterims. Dabar kartais knygutę pasijima, sakysime, koks mokytinis arba mokytinė ir randa tarp tinkamų sau skaitymų ir tokius, kurie jiems nerūpi ir kurių jie neskaitys; prie jieskomų skaitymų jie ras ir tokius, kurie jų rankose liekti beveik visiškai be naudos. Jei knygutėlių turinyje nebus didelio mišinio, tad, man rodos, jos bus labiau jieskomos ir turės daugiau skaitytojų. Jug dabar pirkėjas ir taip gali proutoti: „kam aš imsiu visą knygutę, kad man tik vienas jos straipsnelis reikalingas?“ Jei knygutėse bus vienodas turinys, tuomet vienų knygutėlių jieskos tiesiog jaunuomenė, kitų vėl jieskos jaunuomenės tėvai, trečių visi ūkininkai, penktų sodininkai su bitininkais, šeštų jau kiek prasimokinę ir išsigudrinę žmonės, sodžių ir miestų „intelligentai,“ etc. . .

Norint spausdyti žmonėms tikrai naudingas knygutes, autoriams reikėtų *kiek nors* patiems susižinoti apie jų surašymą; malonu būtų, kad, pasibaigus metams, knygutėlių turinys galėtų būti pilnokas ir apimtu visas tas skaitymų šakas, kurias *susirinkimas* pripažino *šimmet* per reikalingas ir būtinais atliktinas. Žinoma, juog visokių skaitymų, ypačiai lengvųjų, į knygutes įeis ir be nusprendimo susirinkusiųjų rašytojų; aš gi norėčiau savo patarimu tik pasakyti, kad mūsų žmonėms reikalingi dar tokie skaitymai, kuriuos mės, Lietuvos pirmuoliai, būtinais turime apspręsti *kuopoje* ir nusprende, kaip reikiant ir viską atidėję, atlikti. Prie tokių būtinais reikalingų tuo-tarpu skaitymų galėčiau priskaityti: a) populiariškus pasiskaitymus apie įsteigtas kitur tarp sodiečių, ypačiai tarp Latvių, visokių tipų draugystes ir naudą iš tokių draugysčių.

*) Šįmet išėjo prie „Ukininko“ šie „Priedai“:

1. *Apie pakratius* (= kratas, pakratas, kraiga), išvertė Juozas Aršnolaitis, (19 puslapių, išisas pirmojo numerio „priedas“.)

2. *Apie mėslius*. Turinys: a) kokią naudą turi šemininkas iš mėslo; b) iš ko pasidaro gyvuolia mėsas ir kaip reikia su juo tvarte apsieiti; c) kaip reikia taisyti mėsliavietės ir kaip jose mėsai laikyti; d) kaip reikia elgtis su mėsais išvežus jį į lauką. (24 pusl., išisas antrojo numerio „priedas“.)

3. *Kas kaltas?* Apsakka mūsų dienų (iš sodiečių gyvenimo), parašė A. V. (27 pusl., išisas trečiojo numerio „priedas“.)

4. *Kur mėsli, ten ir Dievas*. L. Tolstojaus apysakėlė, vertė S. O. (15 pusl., išisas ketvirtojo numerio „priedas“.)

kaip kultūriško įnagio; b) knygutės apie kitas nedeles tautas, neseniausiai dar nacionališkai atgijusias ir gražiai tebegyvuojančias; c) reikalingiausias žinias apie paprasčiausias Rusijos Lietuvos tiesas, apie paprasčiausias Rusų įstatymus, kurie būtinais reikalinga žinoti žmogui, turinčiam darbą su notarijum (rejentu), sūdo pristovu (kamarninku), tiesdariu, valdžiaus vyresnybe, visokia policija ir tiesiog sakant su visais tais žmonėmis, kurie tankiai lupė lupa tamsų, nežinantį savo tiesų, mūsų sodietį;*) d) knygutes su visokiais pamokinimais apie yvairius mažmozius naminio ūkininkų gyvenimo; e) knygutes su pasakomis, surinktomis tarp žmonių (vaikams pasiskaityti); f) skaitymus apie bites su visais „gudrumais“ dabartinio bitininkystės mokslo. . . Sunku išskaityti visos reikalingos mūsų tautai knygutes; taip dar daug plyšių skaitymuose, kurios turime parengę savo silpnoms spėkomis. Tikiuosi, kad šis klausimas bus judinamas tam tikrose Lietuvos kuopelėse ir suras jose gerai apsvarstytą išrišimą.

Liekti dar pasakyti žodelis apie pagerinimą „Priedų“ kalbės. Bet čionai, turiu prisipažinti, su savo reikalavymais būsiu tikrai nelyginant koks godus žmogus, kuriam niekad nepakanka to, ką turi, nes, teisybę sakant, „Priedų“ kalba labai gera ir juog toliaus, juog ji eina geryn. Jei vienok ir čionai noriu ką primesti, tai tikrai prieš tūlus *svyravimus* mūsų rašytojų; būtent nužvelgiau, juog tūli rašytojai vis dar tebesituri svetimų, nors visai bereikalingų priemaišų savo kalboje. Čionai surašau kelioliką svetimų žodžių, prie kurių vartojami pačiuose „Prieduose“ ir tikrai lietuviški žodžiai; norėčiau, kad lietuviški žodžiai *pasiktinai* išvartytų iš „Priedų“ šiuos svetimus žodžius: *ale* (= bet), *baraus*, *bujoti* (= tarpus, sodrus; tarpti, taukti, gražiai augti, keroti; *buius* ir *bujoti* daugelyje vietų visiškai nežinomi žodžiai; *gaspadorius* (= šeimininkas), *gaspardinė* (= šeimininkė; *grābl* (= griovis); *jomarkas* (= prekymetis); *kytras*, *kytrus* (= buklys, vok. listig, gudrus, vok. klug, schlau); *liekarsta* (= vaistas); *mėliad* (= bitkrėslė, bičių žolė, vok. Melissenkraut); *milyti* (= manyti, mąstyti, tarti, sulyg. „aš tariu, kad tu čia“); *mislis*, *duma* („per dumas negal užmigti“) = mintis, genit. minties (senov. žodis); *maratnas* (= keistas); *prietelis*, *neprietelis* (= *bičmlis*, bandžius, bandžiulis; priešininkas, piktadarys); *smertis* (= mirtis); *svodba* (= vestuvės); *šponas* (= juokai). Nereikėtų taip pat vartoti žodžių: *apiveisti* (padar. pagal „*apilenyti*“, vietoje *vesti*, *pariveisti*), *savvaitė* arba *sqvaitė* vietoj žodžio *nedėlia* (*sqvaitė* nesenas dar žodis ir taip padarytas tur-but prie *sveiti*, *sveiti*, kaip *svakti*, *uđduotis* prie verbų *svakti*, *uđduoti*); jei vienok žodis *sqvaitė* tikrai kilęs iš *sveiti*, tad jis netikusiai padarytas, nes iš *sveiti*, *sveiti* tegalėtų būti *sveitis* arba *saneigo***), *ūtiški augalai* vietoje „*ūti* arba *ūtių augalai*“ (sulyg. „namų augalai, dubės augalai, girios augalai“), *nuo to kalbėti*, sakyti (germanizmas) vietoje „*apie* ką kalbėti, sakyti.“

A. Gerulaitis.

*) Man žinoma šito turinio tikrai viena knygutė: „Valdžiaus rėda ir audas, parašė Giedris (Bitėnai, 1893 m.).“ Yra tai geras raštelis, bet viena, kaip rodo patšai antraštas, jo turinys labai mažas žinių teapima, antra išguldymas joje įstatymų perdaug sausas ir ne visur lengvai suprantamas. —

** Pruaš Lietuvoje yra gyvoje kalboje žodis „*pəsiavaite*“ prasmėje vok. Mittwoch. Rodos, ir „*sqvaitė*“ imta iš gyvos kalbos. Red.

Gražūs pamokinimai. I. Sidabro stiklinė, II. Anuke, III. [kirus Petriukas. Išleido Giedris, Bitėnai. Spausdavoje M. Jankaus. 1894, in 46°, psi. 36.

Ketvirtame numeryje šių metų „Varpo“ buvo pasakyta keli žodžiai apie vysk. Valančiauskio „Vaikų knygelę“. Šiuo tarpu tenka man pasikalbėti dar apie vieną knygelę, taip pat paskiriamą, kiek matyti, mūsų vaikams ir gal-būt vaikų tėvams. Knygelė, apie kurią noriu kalbėti, turi tris dalis, sudėta iš trijų apysakūčių.

Pirmojoji apysakėlė: „Sidabro stiklinė arba Sakyk visada teisybę“ papasakota apie vieną mergaitę, kuri buvo netyčia paskandinus savo mylimos močiutės dovanotą „sidabro stiklinę“ ir paskui ilgai nenorėjo pasisakyti motinai pati prapuldžius savo brangenybę. Tėvas su motina buvo jau suvertę visą kaltę ant tarnaitės ir norėjo išvaryti ją iš savo namų. Tuo tarpu dukta, išgirdusi apie tėvų nusprendimą, nebeiškentė neapskelbus savo kaltės: ji labai mylėjo tarnaitę ir, matydama tą visai neteisingai nukenciant, nebėtvėrė ir pasakė tėvams tikrą teisybę. Mergaitė gavo suprasti visą biauromą savo neatvirumo prieš tėvus; supratus visą negražumą savo pasielgimo, vėliaus ji kiek tik įmanydama vengdavo kalbėti neteisybe ir tapo labai teisinga ir atvira moteriške. Apysakutės turinys labai tinka vaikams. „Pamokinimas“, duotas apysakutės formoje, nepuola į akis su savo tendencija, — taip gražiai ir su tokiu talentu papasakotas visas negražus atsitikimas, nužvelgtas vaikų gyvenime.

Antroji dalyje papasakota apie „anukę“ (t. y. dukraitę), kurią, mirus motinai, pasijėmė auginti jos senelis, arba kaip kartais sakoma „tėvukas“. Senelini pagailo našlaitės ir nors savo dukterį jis buvo kitą-kart išvaręs iš namų, vienok dabar širdis jo atsileido ir jis kiek tik įmanydamas rūpinasi, idant jo dukraitei t. y. dukters dukterei nieko netrūktų. Senelis buvo žmogus neturtingiausias, gyveno be rūpesčio, apsilėidęs, mažai tekalbėdamas su žmonėmis; bet gavęs dukraitę tapo daug rūpestingesnis, dukraitę leido mokyklon, dėl dukraitės didino savo turtą. Visą jis darė, kad tik dukraitei būtų prie jo linksnia ir naudinga gyventi. Kada miss Preston pasigailėjus mergaitės, gyvenančios pas „rūstų“ senelį, patarė, kad tasai, ką belaikydamas dukraitę prie savęs, atiduotą ją į prieglaudos namus, kur jai busė daug geriau, tada senelis netiko ir tiek teatsakė gailestingai moteriškai: „Dėkui Tametai, bet dukraitės neatiduosiu. Man pačiam ji reikalinga.“ Apysakėlės „pamokinimas“ aiškiai išreikštas paskutiniuose jos žodžiuose, pasakytuose tėvams ir kitiems vaikų globėjams: „Jei kūdikini nebūtų nėkokių giminiečių likę, kurie jį mylėtų, glamonėtų ir rūpintųsi apie jo auginimą, tad rūpinkitės kaip-nors atiduoti jį į gerus visatinius prieglaudos namus; tegul jis ten tarp tokių-pat vaikų, kaip jis pats, prie geros krikščioniškos priežiūros vyresniųjų, užmiršta savo kartą našlaičio stovį; tegul jis ten išmoksta mylėti artymą, būti geru, teisingu ir dirbti; tegul jis ten išmoksta visokių darbų, kurie suteiks jam gyvenimo įngains, kada jisai išeis iš-prieglaudos namų. . . . Bet jeigu kūdikis turi artymus gimines, kurie jį myli, kurie skaito už laimę iš-auginti jį krikščioniškai, niekas tegul nejima jo nuo tų artymų! Naudotis tarp giminiečių iš tikrės meilės artymo yra didelė laimė dėl kūdikio!“

Trečioji apysakutėje randame vaiką, jau mokin-tinį, kuriam ilgą laiką tik tiek terūpėdavo, idant galėtų ką pikto pramanyti ir įkirėti savo mokin-tojams, žodžiu sakant randame „įkirų Petriuką“. Tas vaikas vieną kartą perskaitė tokias eileles iš mokin-tojaus knygu: „Geras vardas geresnis nekaip dideli

turtai, aplinkinių žmonių meilė brangesnė už auksą ir sidabrą.“ Šitie žodžiai ir žodžiai mokin-tojaus, gražiai išaiškinusio visą svarbą perskaitytų eilių, taip smego vaikui širdin, juog jis pradėjo apie tuos žo-džius vis taikiau manyti ir pagaliaus davė sau žodį visiškai pasitaisyti. Petriukas ne tikai pats pasitaisė, bet dar kitus netikusius mokintinius su savim pa-traukė: jo kliaasa ir pagaliaus visa mokykla tapo daug geresnė. Knygutės „pamokinimas“ reikalauja, idant vaikai stengtusi gražiai elgtis, gerai dirbti, duoti gerą pavyzdį kitiems.

Visos tos apysakutės išverstos iš svetimų kalbų ir, kaip matėme, galėtų būti naudingos vaikams ir mokinantiems vaikus tėvams. Autoriai ar autorius tų apysakūčių itin gerai, matyti, moka pasakoti ir su-teikti pasakose gražius pamokinimus. Todėl ypačiai mums, mažai teturintiems skaitymų vaikams, reikėtų džiaugtis sulaukus tokios gražios, nors mažutės vaikų knygelės. Taip urėtų būti, bet ne visada taip esti, bent šiuo-kart yra kitaip. Gaila, labai gaila, kad čia prisidėjo ir tokie dalykai, kurie baisiai susilpnina visą knygelę ir paverčia beveik į nieką visą išleisto-jaus ir vertėjų darbą. Kokios-gi priežastys verčia taip manyti apie nurodytą antrašė knygelę, paklaūs skai-tytojai. Trumpas tegali būti duotas atsakymas: *pirmoji apysakėlė baises biauromai išversta ir visos trys apysa-kėlės baises biauromai atspausdytos*. Tuojuo, pirmojoji dalyje randame tokius svetimus žodžius: *kuknia* (= *virtu-tė*), *sulyg*, *spausuot*, *maltuot*, *kukorka* (= *virėja*), *viedras* (= *kibiras*), *misliis*, *misliiti* (= *mintis*, *manyti* etc. kaip tat yra kitose knygutės dalyse), *zoolanas* (= *zoo-leviis*), *kvartukas* (= *prikyktė*, *prijumotė*), *ant padlago* (= *ant grindų*), *koka-kaleck* (= *koka-nors*, *ba-koka*), *kapaļukis* (= *skry-būlė*), etc. etc. Beveik kiekvienoj eilutėje pilna visokių rusizimų ir kitų barbarizmų („Sidabro stiklinė“): *boba* (= *senelė*, močiutė), *Grossmutter*, *gležniai* (?) mylėti (rus. *нужно любить*), *skleinyce* (visur tekste *sklei-nyce*, tik antrašė *stiklinė*), *anukė* (visur tekste *dukraitė*, tik antrašė *anukė*), ji paėmė *skleinyce* be klausimo ma-tutės (= p. *stiklinę neauklėjus matutės*), p. 5.; *sakyk teisybę*, *kas tik neatitiktų potam* (= s. t., *kad ir kas-lin kas atitiktų paskui*), p. 6.; *karčiai* verkti, *karciūs* aszaros (rusic., turėtų būti *gailiai* v., *grandžiai* v., *skur-džiai* v. etc.); *skleinyce* ir *pati-sau* (?) kasztuoje labai brangiai ir buvo dovanota nuo (?) *Marės bobos* (?), p. 7.; žmogus *spraunas* (?) padirbti tokį daiktą; *czyst-zirdingai* (rus. *чистосердечно*?) ; idant su infinityvu (labai tankiai); *blogiau viso ko* (*gens.* rusic.?): iš *ig-lioniszko* (= iš *angliško*, iš *angl.* kalbos), etc. . . . Yra daug vietų, visai nesuprantamai parašytų, rasi tik biauromai ir klaidžiai atspausdytų. Štai kelios tokios vietos: „pagal kuknios duris buvo gilus szulyns; isz jo semdavo vandenį () su svirciu. (?)“ *Kukorka* kotik pasėmė vandenio ir paliko viedrą ant lentynės apskriestanczios viduję szulinio. *Katrė* praėjo kažin kam namą“, p. 4.; „Sis buvo dejaviška proba dėlei *Marės*“, p. 11.; „mišlyjo, kad ji lyg szio laiko (busto)“ ant šulinio dugno“, p. 14 Yra daug klaidų, kurias pridirbo, matyti, patsai spausytojas (korrektorius ne-matyti); „idant *laukytum* (= idant *laukytų*), p. 17; *ge-rai* senutė nuėjo (= *gera* arba *geroji* s. n.), p. 18; at-kaklesnis nekaip *kitais* (= atk. n. *kitais* *nykiais* arba *k. tarpais*), p. 18; moterizskė *vujaukinta* (= *vujaudinta*, *sukrutinta*; užsirūpinus), 19; visus žmones turi labai

* Apykabos ir klaidos yra pačioj knygutėje; iš pridėto prie apysakutės pavykslėlio nėkokių svirties nematyti, — vanduo kitaip buvo semiamas.

paakinti jos nauji butukai (= . . . pakakinti . . . butukai), p. 20; ji *nebuvo* vienutinė dukterė (= ji buvo vien. . . .), p. 24; Petriukas *puđavo* tada laimingas (= P. būdavo), p. 29; nesmagumų žmonėms tiktai delto . . . (= n. žm. padarė tiktai etc.), p. 29; mokytojai-gi *judų* labai prižiūrėjo (m. juodu . . .), p. 30; *Pykinosi* kad tu kviečius padėjai kitai nedėliai (= *Tikiuosi* etc. . .), p. 33. Visų klaidų išrašyti negalima ir neverta; šitų vienu, man rodos, pakaks, idant skaitytojas galėtų matyti, juog nér kuo mums džiaugtis pasirodžius naujai vaikų knygetei. Aš-gi, pamatęs tokias knygetes, ne tikta! nesidžiaugiu, bet dar baisiai nuliūstu, — tokią sunkią išpaudą jos daro ant manęs.

Kiła dabar kláusymas, kas čia kaltas? Paties išleistojaus, žinoma, negalima kaltinti: duodams pinigų atspaudimui knygetės, jisai norėjo, kad mūsų žmonės turėtų iš jo aukős tikrą naudą. Jei kaltas ir jisai, tai tiktai delto, juog turėdamas gerus norus nesirūpino surasti dar žmogų, kurs būtų galėjęs peržiūrėti ir kur reikiant pataisyti šitas apysakutes; tokis redaktorius būtinai reikalingas buvo, ypačiai šiuo tarpu, kada vertėjai apysakėlių *ne vienodai*, matyti, mokėjo kalbą ir *ne vienai* buvo supratę savo pareigas. Vienok daugiausia, pagal mano nuomonę, čionai yra kaltas patsai spaustojas arba tariant korrektorius „pamokinių“: viena, per savo nepriežiūrą jisai pridirbo, kaip matėme, baisybę klaidų, per kurias apysakėlės paliko vietomis visai nesuprantamos, ir antra, jisai pats jų turėjo numanyti, kur apsirikta arba suklysta, ir nors mažomą ištaisyti spaudžiamąjį raštelį. Žmogus, atlikdamas savo darbą teip, kaip tatai atliko šiuo kartu spaustojas (korrektorius) aprašomos knygetės, juog tik negali tikėtis atliekąs naudingą savo tautai darbą; tokiam darbu tikrai turi būt ir kitoniški, ne visai aiškūs motyvai, kurie neturi nė kokio susirišimo su tautós nauda. Negaliu vienok suprasti, kaip gal imtis už paskiriamo vargstančiai tautai darbo žmogus, kurs visai negal arba nemoka, arba pagalians nenori, kaip reikiant, jo atlikti.

Ant. Žemaitis.

Lietuviški laikraščiai.

Gana ypatingą straipsnį randame Nr. 3 šių metų „Apžvalgos“ „Šis-tas iš apžvalgininko kelionės į „Varpo“ apygardą.“ Šio straipsnio autorius p. A. J. iš-pradžių nurodo ant kas-žin kokių „devynių vyrų milžinų“, kurie neva leidžia „Varpą“. Tie „devyni“ vyrai milžinai užkaičia sykį ant mėnesio geroką kataluką ir virina jame lietuvišką šiupinį, kurį ne tik patys su pasimėgimu valgą, bet ir kitus prie savęs kviečia, kad eitų jų gardaus viralo ragauti“. Toliaus eina pasišnekėjimas p. A. J. su vienu savo draugu, kurisai jau buvo bandęs to šiupinio ragauti ir kuriam šiupinys labai nepatikęs. Draugas štai kaip atsiliepęs apie tą šiupinį: „sausas kaip džicvinta puslė, o kietas, kaip kiečiausia kareiviškos duonos pluta.“ P. A. J. nori pats pasitikrinti, ar geras ar niekam netikęs tas „devynių vyrų milžinų“ pagamintas šiupinys; eina pas tuos „milžinus“ ir prašo, kad duotų paragauti ir, žinoma, gauna. „Aš sėdžiu už stalo užtiesto spaudinta popiera, o priešais manę stovi bliudas su garuojančiu šiupiniu; ragauju vieną kąsnelį, né šio né to; imu kitą, butų lyg apykietis, vienok šėip-teip sukramčiau; imu trečią apibarstyta „rusvomis dulkėmis“, tas visai gardus“. P. A. J., suragavęs šiupinį, prašo pavelyjimo „arčiaus prisiziūrėti varpui“. P. A. J. „iš viršaus paveizėjęs“ išranda, kad „puikus varpas“. Paskui p. A. J. patėmyjės „Tėvynės varpus“, išranda,

kad tai jau ne „Varpas“, bet „varpinyčia, kurioj visokių varpų, prikabinėta daugiau, negu naujojoj Kauno cerkvėje“. O kada p. A. J. tuos „Tėvynės varpus“ perskaitė, tai išrado, „kad tai ne „Tėvynės varpai“, „o tik kokio tai paikštpalaikio kankalėliai“ o pats Varpas esąs „tuščias, o širdis jo padaryta iš surudijusio gelžgalio, tik su nusmailintu galu“ ant pavidalo vinies“. Užbaigia p. A. J. savo straipsnį pasityčiojimais iš autoriaus „Tėvynės varpų“.

Man ding, kad „Varpo“ skaitytojai nieko nesupras iš šitų mano ištraukų; bet aš galiu tvirtinti, kad ne daugiau galima suprasti perskaičius ir patį straipsnį in extenso. Mat, p. A. J. užsimanė pasi-juokti, pasityčioti iš „Varpo“ ir parašė neva humoriškai-satyrišką straipsnį; bet reikia pripažinti, kad satyra visai nenusisekė, nėra negalima suprasti apie ką čia kalba. Aš šitas ištraukas padariau, norėdamas parodyti ypatingumą pačių manipuliacijų, kurias p. A. J. naudoja, geisdamas susipažinti su „Varpu“. Iš pradžių p. A. J. „ragauja“, — išranda, kad „né šio né to“, paskui „žiuri“ — „puikus“, paskui „skaito“ — tada jau „paikštpalaikio kankalėliai“. Kaip čia visa tą suprasti? kaip paragavimą, o kaip skaitymą? Arba vėlei kokios metamorfozos, ačiui p. A. J., darosi su „Varpu“: „šiupinys“, paskui „Varpas“, paskui jau „varpinyčia, kurioje prikabinėta visokių varpų daugiau, negu naujojoj Kauno cerkvėje“, ant galo „tuščias Varpas, kurio širdis padaryta iš surudijusio gelžgalio, (ir dar) su nusmailintu galu ant pavidalo vinies“. Nieks negal abejoti kad p. A. J. galvoje, yra daug fantazijos, bet sykiu vargiai kas gal nepripažinti, kad šitame straipsnyje nėra né už skatiką senso.

* * *

Trijų parapijų (Plymouth'o, Wilkes-Barre's ir Pitston'o) lietuviškos draugystės 4. dieną Kovo mėn. apvaikščiojo Wilkes-Barre'je demonstratyviškai paminėjamą Kražių istorijos. Tai randame aprašyta Nr. 10 „Vienybės“. Gedulinga processija traukė per miestą į lietuvišką bažnyčią; ant vėliavų angliškoje kalboje buvo pastatyti šie žodžiai: „ant atminties Lietuvių, kurinos per caro paliepiamą kazokai nužudė bažnyčioje už tikėjimą Kražiuose 22. Lapkričio mėn. 1893 m. Nužudyta daugiau, kaip 100, sužeista pervirš 200“

Ant tos processijos vienu Lietuvių į Lietuvaičių galėjo buti į 7000 žmogystų. Bažnyčioje visi nesutlpo. Tapo laikytos (bažnyčioje) lietuviškos kalbos ir nutartas protestas prieš Maskolių apsiėjimą su Lietuviais. Protesto rezolucijas nutarta atspausti ir angliškuose laikraščiuose.

Chicago'je įsteigta nauja Lietuvių draugystė; apie tai skaitome Nr. 9 „Vienybės“: „Užsidėjo lietuviška kareiviška draugystė po vardu „Vytauto Divizija“. Jau prisirašė prie jos daugiau, kaip 22 sąnariai, kareivių drabužiai bus panašūs į drabužius viduramžinių lietuviškų kareivių. Ant galvos nešios helmus, mundurai bus mėlyni, kelinės teip-pat mėlynos. Kareiviai stropiai lavinsis kariškame moksle ir kitus prie to akvatįs, idant progos gelbėti savo tėvynę kardu, kraują praliedami.“ Nr. 12 „Vienybės“ straipsnyje „Mokinimas lietuviškos kariumenės“ Lietuvos kareivis paduoda trumpai instrukcijas, kaip reikia mokintis kariumenės mokslų.

P. J. Paukštys žada išleisti naują lietuvišką laikraštį. Apie tai skaitome Nr. 12 „Vienybės“: „Vienybė yra tautiškas politikiškas laikraštis, kuris nebus priešingas katalikiškam tikėjimui, bet teipgi mažai kišasi, o tolesnei ir visai nenorėtų kištis į tikėjimo dalykus, užtaigi ir nenori talpinti katalikiškų straipsnių, kurių

jos redakcijoje yra gana daug; todėl-gi uždejęs katalikišką laikraštį galima bus juos sunaudoti ir paleisti tarp brolių lietuvių. Laikraščio vardas bus: „Valtis Devyniolikto Amžiaus“. Ji išeis knygos paveiksle ir turės 16 puslapių. Metinė prenumerata kaštuos tik vieną dolerį. Pirmas Nr. išeis 6. diena Balandžio.“

Amerikiečiai rengiasi spausti į lietuvišką kalbą Bibliją. Apie tai skaitome Nr. 10 „Lietuvos“: „jaigu Dievas pavels ilgiaus pagyventi, tai už kokių trijų metų išeis ir lietuviška Biblija, kurią jau dešimtas metas verčia iš hebraiško ir grekiško liežuvių kun. M. Juodisius. Pereis dar kokia pora metų, pakol pasibaigs vertimas, o tada bus perstatyta per lietuvišką vyskupą šventam Tėvui del patvirtinimo ir eis po spaudą“

Tame pat „Lietuvos“ numeryje skaitome, kad redakcija „Saulės“, išduoda jau ir lenkišką laikraštį po vardu „Gazeta Ludowa“. Matyt jau „Saulė“ striuka prisieina, kad griebiasi išdavinėti lenkišką laikraštį.

Pereituos metuos „Vienybėje“ buvo apgarsintas konkursas ant parašymo lietuviškoje kalboje geografijos. Nr. 4 „Vienybėje“ kun. Burba Garsina, kad du rankraščiu yra jau prisiųstų, bet iki Gegužės mėnesini šių metų taps laukta, ar neprisiųs kas daugiau rankraščių. Premija 100 am. doliarų.

Nr. 11 „Vienybės“ randame štai kokią žinią: „Vilnians knygininkas Vaclavas Makovskis (Ulica Swietojańska dom Dłuskiej) apgarsino, kad Narbuto veikalą „Dzieje starożytnie narodu litewskiego“, 9-se tomuose, užturinti 5,140 puslapių su abrozais ir mapomis, spausdinta Vilniuje 1836—41 m., o kaštuojanči 38 r. galima pas jį pirkti už 12 rublių.“

Lauryno Ivinskio Europiškai-Amerikiška lietuviška draugystė paleido į sviatą brošiūrėlę „Atsišaukimas į Lietuvius“; toje brošiūrėlėje po teisybei perspausdintas tik straipsnis patalpintas Nr. 2 šių metų „Vienybės“; brošiūrėlėje paženklintas ir komitetas, ant kurio rankų galima siųsti medegą: 1) Mr. Jonas Mount Carmel, Pa. Lithuanian Church; 2) A. Milukas, care of Rev. P. Abromaitis, Shenandoah Pa.; 3) Kaupas, care of Jos. Lorkovski, 340 E. Willis Ave, Detroit, Mich.

„Apšvieta“ su Nr. 14—15 paliovėėjusi; į jos vietą užgimė „Nauja Gdynė“, kuri pradėjo išeiti nuo šių Naujų metų. „Nauja Gdynė“, kaip ir „Apšvieta“ skaitosi organu Lietuvių Mokslo d—ės. „N. G.“ apsiėmė varyti tą pačią vągą, kurią pradėjo versti „Lietuviškasis Balsas“, o pereituose metuose varė „Apšvieta“. „N. G.“, kiek galima spręsti iš išėjusių N.Nr. nori siekti dar giliaus, neg siekė jos pirmtakūnai.

Siekis „Naujos Gdynės“ yra aiškinimas Lietuviams darbininkams dabartinės kapitalistiškos draugijos organizacijos: išrodymas viso neteisingumo šitos organizacijos, išrodymas kelių, kuriais eidami nuskriaustieji galėtų stoti į kovą su skriaudikais, ir įgyti didesnes žmogaus tiesas ir pagerinti savo būvį. Blogos kapitalistiškos organizacijos dabartinės ūkės pusės gana gerai išrodytos straipsnyje „Religija kapitalo“ (parašytas Lafargu'o, o verstas Bl. D—o). Visi įžanginiai straipsniai lypsti sociališką klausymą. Iš šitos pusės „N. G.“ galima pavadinti lietuvišku socialistišku laikraščiu. Kisas siekis „N. G.“ — griauti katalikišką tikėjimą ir persekioti kunigus. Aitri anti-tikėjimiška tendencija raudonu siulu tęsiasi per visus N.Nr. „Naujos Gdynės“; čia mes randame protesta Vytauto d—tės Šenandoryje, kuriame pasakyta, kad

šita draugystė atsiskiria visai nuo katalikiškos bažnyčios ir popiežiaus; čia visos korespondencijos kalba tik apie kunigus; „N. G.“ tepalų nesigaili, kad tik geriaus išrodytų išteptieji. Epitetai, kaip „judošiai“, „siurbėlės“, „šėtoniška veislė ilgaskvernių“, „ir tas rakalis bus kašernas“, „lietuviška klierikiška species labai vaisinga“, „šventabezdiška Vienybė“ ir tt., randami ant kiekvieno žingsnio. Rodos, plūdimai neprimti nė geroj draugystėje, nė rimtoje pressoje. Bet, regis, „N. G.“ sau išėmimą daro. Iš šitos pusės „Naują Gdynę“ galima pavadinti lietuvišku religio-klerofagišku laikraščiu.

Dar viena daigta reikia „Naujoje Gdynėje“ pabraukti, tokį daigtą, kurio negalima buvo patėmyti nė „Lietuv. Balse“, nė „Apšvietoje“: kalbu apie simpatijas prieš anarchistus. Žiniose iš svetur kalbasi beveik tik apie vienus anarchistus: kur kokią eksploziją padarė, kur kas norėjo padaryti, bet nepadarė, nėra palicija sučiupė ir tt. Sunku suprasti motyvus šitų simpatijų „Naujos Gdynės“ del anarchistų, ypač kada visi žymesniejie Europos socialistai pripažįsta juos už psichopatus ar stačiai už žmones nežinančius ką darą. Taigi „N. G.“ turi dar spalvą anarchistiško laikraščio.

„Nauja Gdynė“ išaina kas-nedėlia: Amerikoje prekioja 2 (am.) dol., Europoje — 3 dol.

Adresas: Mt. Carmel, Pa. P. O. Box 310.

P. Marulionis Paulius.

Iš Lietuvos.

Su vaikų mieste Maskoliai statysią naują gražią cerkvę. Kareivių pulkas (šaulių) prašė vyriausybės, kad už atleidžiamus jiems kasmet ant malkų 8000 rub. pavelyta butų pulkui cerkvę pasistatyt; malkas gi pulkas prašė atleisti iš girios. Ciecorius ne tik malonin-gai leido tuos 8000 rub. ant cerkvės apversti, bet liepė duoti ant to dalyko da 100000 rublių. — Marijampolėje (Suvalkų gub.) seniai jau rengiasi Maskoliai cerkvę statyti, bet pinigų neturi: buvo pradėję rinkti anais metais, bet rinkimas nenusisekė. — Kalvarijos pavieto viršininkas p. Gusakovas (ką kitąsyk Naumiestyje buvo) gąsdina kunigus *Lietuvius* į Irkutską per etapą išgabesias už platinimą lietuviųstės. P. Gusakovas, matyt, tikras anarchistas, jei tokius šūvius leidžia! — Parubežiuose Maskoliai telefonus taiso, kuriuos leidžia naudotis ir šėip žmonėms, ne tik vieniems kareiviams. Mes teip mažai matome nuo savo vyriausybės geru įtaisymų, juog galima padėkavot ir už šitą mažmožį.

Apgarsintoji statistika stojimo prie kariuminės Lenkų Karalystėje 1893 metuose rodo:

1) Kad mūsų gubernijoje prie tos tarnystos yra da mažesnis noras, nėgu visose kitose, nes Suvalkų gub. pasigenda 1282 vyrų, kuomet kitose nestojusių daugiau per 669 (Plocko) nėra nė vienoje. 2) Nestojusių *moksle esančių* mūsų gubernijoje daugiau, nėg kitose, nes 26/ tik Varšavos gub. turi daugiau (66). 3) Kuno ypatybės mūsų vyrų lyg geresnės, nėgu kitų, nes neprijimtų del menkumo kuno, paleistų pasitaisyti, nusiųstų ant ištyrinėjimo į lignonbučius mažiaus, nėgu kitose gubernijose, tik 895, kuomet Plocko gub. 954, kitose-gi da daugiau. 4) Išviso 1893 m. turėjo stoti prie kariuminės 4747, iš kurių žydų 680. Priimta 1747, nepriteko 239. Pačiuotų priimta 74 — mažiausiai, nėg kitose gubernijose.

Vilnius. Griovas Ignatas Korvin Milevskis, kuris buvo susikirtęs su jeneral-gubernatorium Kachanovu ir nenorėjo turėti pažinties su ano pasileidusiu

sunum, kaip paduoda Nr. 2, 94 m. *Krajaus*, pardavęs savo rumus griovui Antanui Tiškevičiui už 85000 r., nors buvo verti kokius 200000 rub., ir išvažiuoja iš Vilniaus tur-but į Krokuvą.

Iš Amerikos parplaukė Nr. 2 naujojo lietuviško laikraščio „*Nauja Gdynė*“, kuri vadina save „The organ of the Lithuanian Society of Science“, tai lyg būtų organas *Lietuviškos Mokslo Akademijos*. Nr. 2 labai nemielai išrodo, net gėda lyg būtų lietuviškiems „akademikams“ su tokiu Nr. į svieta rodytis: straipsniai neapdirbti, sakiniai tankiai neperskirti reikalingais ženklais, raštas bjaurus, tvarkos nematyt jokios. Tur-but redaktorius ir draugdirbiai visai neapsipratę su savo dalyku. Europoj kaštuoja ant metų 3 dol., ant pusės metų 1 dol. 50 centų. Geidžiam vienok naujam savo draug. broliui viso labo; lai tik pasitaisys, gal bus ir naudingas Lietuviams. — Iš Panevėžio „*Krajaus*“ korespondentas (Nr. 9, 94) rašo, kad jo apygardose keliavimas į Ameriką dikčiai susimažino; sumažėjo turbūt tasai plaukimas už marių ir kitose Lietuvos dalyse, nes dabar ir Amerikoje prasti laikai užėjo.

Vilniaus gubernijoje maskoliškų naujokų esą 1850 šeimynų, kurios valdo 22,144 desetinas žemės (*Krajaus* Nr. 9, 94. p. 17). Reikia suprasti šitai teip, kad pagal raštus skaitosi tiek šeimynų tų naujokų, o ištikrųjų jų nė pusės nėra. — Ta-pat gali pasakyti apie Kauno gub. maskoliškus naujokus, kurių iki 1. Sausio 1892 m. skaitėsi tenai 2,087 šeimynų turinčių 33,381 desetinas. Nuo turtų kng. Hohenlohe liko da neparduota 200 tukstančių desetinių. „*Novoje Vremia*“ rodyja tą visą plotą parduoti tiktai ukininkams vidurinių Rusijos gubernijų, idant pasidaugintų maskoliškas gaivalas „*Vakariniam krašte*“.

Da pereitą pavasarį (1893 m.) p. Orzevskis buvo paliepęs peržiūrėti gerai visus kromus ir kromelius parduodančius visokias tikėjimijiskas smulkmenas, kaip: škaplierius, ignosėlius, abrozėlius, rožančius, kryžučius ir tt. Peržiūrėta kuogeriausiai ir atimta bei uždrausta pardavinėti viską, kur tik atrasta nors mažiausias ženklas lenkiškos kalbos. Suprantama, kad pardavikai daug per tai pametė, nes nuo kito kuone viskas tapo atimta. Užtatai palicija patarė jiems pripildyti savo krautuvelės ciecoriaus ir jo šeimynos sanarių portretais.

Pereitą vasarą Vilniaus vyskupas važinėjo po savo dieceziją. Lydos pavieta dievobaimingį be galo žmonės kaip-kur ant kelių buvo padarė iškaišytus vartus vyskupui parvažiuoti. Užtatai tų parapijų klebonus sukišo į klioštorius; Vaškevičių kanauninką ir-gi nusiuntė į klioštorių užtai, ką jis mokino žmones *klusyti savo bažnyčios*.

Švenčionise vėl kits atsitikimas. Senoji bažnyčia sudegė. Parapijonys padavė valdžiai prašymą melddami leisti naują bažnyčią pasistatyti. Atsakymo nesulaukė. Tada vėl jie rašo į jeneral-gubernatorių Orzevskį, pridėdami, kad neišsipildžius jų norams jie paduosią prašymą pačiam ciecorini. Perpykęs už tai Orzevskis ant tų pėdų siunčia žandarą išjieskoti to „maisto“ vadovą. Ir rado, kad vadovu buvo viens atstatytas pulkininkas. Orzevskis liepė jam tuojaus į 24 adynas išsikraustyti iš „Šiaurvakarinio krašto“.

Pereitais metais tapo atstatytas nuo vietos viršininkas karališkų Polesijos geležinkelių p. Chodorovski (gudas). Mat, šitasai vyras neprimanė įtikti kelių ministeriui p. Krivošeiniui, kuris, turėdamas Polesijoje savo dvarus, labai menkai naudos iš jų tegaudavo. Atsirado vienas žydėlis, kuris prižadėjo didelį pelną

iš dvarų p. ministeriui išgauti. Krivošeinas uždeda tą žydėlį valdytojūm ant savo dvarų. Tada tasai žydėlis susitaria su kitu žydėliu: ansai žydas gauna į savo rankas pristatymą medžių ant visų Polesijos geležkelių (į 2000 verstų), žinoma, ant geriausių sąlygų. Užtatai šitas žydėlis apsjima kasmetai pirkti daug medžių nuo pirmojo žydo už nišpasakytai brangius pinigūs (4syk brangiaus, negu šėip mokama). Kada toksai sutarimas buvo paduotas pasirašyti anam Polesijos kelių viršininkui, p. Chodorovskiui, tai šits, nežinodamas nieko, kad pirmutinis žydėlis yra ministerio Krivošeino plenipotentu, atmetė tokį nenaudingą karalystės keliamas užmanymą. Užtatai ir p. Chodorovskis tapo neužilgio atstatytas nuo vietos. Akyva da, kad pats p. Chodorovskis prisipažinstą, kad jeigu tik būtų žinojęs, jogei tai yra paties p. ministerio gešeftas, tai būtų nė neskaityęs popieros savo ranką padėjęs.

Rygoje pereitais metais atrado dideles šelmystas sude ir pas rejentą. Sudo kamarninkas (sudebnyj pristav) ir rejentas, neseniai atkraustyti iš gilumos Rusijos, neturi jokių žinių apie sudų dalykus. Vienas vos-ne-vos moka pasirašyti, o kitasai buvęs Rusijoje per kaimo mokinoj. Atkeliavęs į Rygą pradėjo baisiai gerti ir galutinai pasileidęs persikėlė su visa savo kantora į karčiamą, iki valdžia neuždraudė ant galo teip nedailiai elgtis. Pašaukti į sudą — vienas teisinosi, juog skaityti nelabai mokas, o kitasai —, kad nežinojęs, juog karčiamoje uždrausta laikyti rejento kancelerija.

Pereitais metais pagavo tris gimnazijos mokintinius (pravoslavus) bevagiant pinigūs iš krautuvaitės koplyčioj Aušros vartų, Vilniuje. Tyrinėjimas parodė, kad tie vyrukai jau seniai varo tą remestą. Gyveno jie jau koki 6 metai internate (mokintinių kazermėse), taigi buvo po artyma savo mokinoj priežiura. Valdžiai tai labai nemielas dalykas, pertai p. Orzevskis liepė apie tai į gazietas nerašyti. Gimnazija-gi išvarė tuosius vagilius ir išdavė jiems liudyjimus su paženklinimu visu mėnesiu anksčiaus, negu ateitiko ta vagysta.

Sudo tyrinėtojas išjieskojo tarp to kelis gana keistus dalykus. Apskustieji gimnazistai teisinosi, kad juos internate blogai maitinę, pertai jie patys turėję jieskoti sav maisto. Internato vyriausybė pripažino, kad, teisybė, maitinimas internate nekoks; ale teisinosi vėl, kad gaudama neperdaug pinigų yra priversta, del lengvai suprantamų priežasčių, visokius produktus pirkti ir tai neišpasakytai brangiai nuo apielinkės globėjo (kuratoriaus) p. Sergiejevskio — ji ir negalėjo duoti gero maisto savo augtiniams. Pradėjo knygas vartyti ir ištikrųjų atrado dailius daigtus. Taigi atrado, kad Jojo Prevoschoditelstva, Paslaptinis Rodininkas (Tainyj Sovietnik) p. Sergiejevski, globėjas Vilniaus mokslo apielinkės, turi netoli Molodečno miesto toj pačioj gubernijoje dvarą. Kaip geras ukininkas, p. Sergiejevskis išmislyjo padidinti sav pelną iš to dvaro gana ypatingu budu. Apsijėmė statyti produktus į keletą esančių po jo paties priežiura įtaisų. Tarpu tokių laimingų įtaisų buvo ir ansai karališkas Vilniaus mokintinių internatas. Kas teisybė, tai teisybė, kad p. globėjo prekės buvo lyg persurios, ką galima matyti iš kelių paveikslų: už bulvių bačką, parduodamą paprastai po 4—5, daugių daugiausiai, po 6 rublius, p. Sergiejevskis imdavo 16 rublių; už vištą, vertą daugių daugiausiai 1 rublį, Jojo Prevoschoditelstva imdavo po 2 rublius. Toksai gešeftas labai dailiai sekėsi po-

nui globėjui, teip jogei nekartą p. Sergiejevskis nepritekdavo produktų iš savo dvaro; tada jisai susipirkdavo nuo aplinkinių ukininkų vištas, sviestą ir visokių kitus daigtus ir parduodavo juos į tacias įtaisais po jo prieglobą ésančias, gaudamas labai gerą pelną.

Verta paminėti, kad pernai Vilniuje pasidarė streikas kriaucių, daugiausiai kriaucių pagelbininkų žydelių. Kokis 160 žmonių susitarė pamesti darbą, iki nenuvažins jiems darbą iki 12 adynų ant dienos ir pakels užmokestį už darbą ant 20%—25%. Po teisybei šnekant, patys amatų įtaisų įstatymai nepaveilyja darbininkus prie darbo ilgiaus laikyti ant paros per 12 ad. Taigi nebutų jokio reikalo darbininkams to nė reikalausti, kad tiktai mūsų palicija geriaus žiurėtų, kaip įstatymai pildomi. Ale jai labiaus rupi kyšiai plėšti nuo meisterių, o ne įstatymų pildymas prižiurėti.

Susitarę darbininkai 5 savaites nėjo prie darbo, ant galo meisteriai nusileido. Jie sutiko, kad pagelbininkai tik 12 adynų ant dienos teprivalo dirbti; alga darbininkams tulose dalyse buvo pakelta pilnai, kaip reikalavo, ant 20%—25%; kitose-gi dalyse to darbo susitaikė ant pakėlimo algos ant 10%.

Valdžia dangiausiai éjo už meisterius, kaip-kada suvisai nelegališkai apsieidama su darbininkais. Žemesniejie policijos valdininkai kartais ypač bjauriai elgėsi su sustreikavusiais darbininkais, sukišdami į kalinį nekaltus darbininkus, už ką neina dirbti.

Statistika rodo, kad *Lenkų Karalystėj* buva daugiaus, nėg kituose Rusijos kraštuose, prasikaltimų prieš vyresnybę — neklusnumų valdžių, pasipriešinimų, palicijantų, kareivių (kazokų) sumušimų ir tt.

Visokios žinios.

Rašto Švento platinimo draugystė per 1893 m. išplatino po visą Rusiją 75.000 ekzemplierių Rašto Švento, — didesnę pusę šių knygų išpardavę teip vadinami knygnešiai.

— Poznaniuje Vasario mėnesyje prokuratorija konfiskavo lenkiškas gazietas — *Dziennik*, *Kurjer*, *Goniec* — už patalpiniamą pašaukimą, kad Lenkai švęstų šimtmetinį *jubilėjų Kosciuskos* sukilimo.

— Rusijos valdžia pereiniais 1893 metais „išmušė“ iš žmonių mokesčių 1,137,567 rublių daugiaus, negu ministerija buvo tikėjusis.

— Pereitame šimtmetyje kitos Rusijos dalys buvo kelis-syk apšvestesnės, negu dabar. Bent tikrai žinia, kad 3 Černygovo gubernijos pavietai — Černygovo, Sosnikų ir Gorodnikų —, kurie prigulėjo prie teip vadinamo *Cernygovo Pulko*, 1748 m. turėjo ant kožne 100 gyventojų po 3,3 mokytinius; o dabar tuose pačiuose pavietuose išpuola tiktai po 1,1 mokytinį ant 100 gyventojų. Akyva butų žinoti, kiek syk žemyn nukrito Lietuvos apšvietimas nuo to laiko, kaip mes patekome po Rusijos valdžia.

— Rusijos **Plentų departamentas** pripažino per reikalingą daigtą nuo pavasario šių 1894 m. pradėti sodinti plentus medžiais.

— Rusijos valdžia, girdėt, pripažino, kad dabartinė jos pašpartų sistema bloga; žada palengvinti.

— Prusų seime Lenkai pareikalavo, kad į mokyklas taptų įvesta lenkiška kalba.

— Dabar beveik visam sviete valdžios pradėjo audyti *anarchistus*, atranda jų daugybes. Pasirodo ažiausia, kad tai žmonės vargo pjaujami pašėlo ir arpykė visą miera užpuolė naikinti visą tvarką, kuri žada jiems tikt vieną skurdeną. O ir ištiesų,

niekai tur-but dabartinė tvarka ne tik pas mus, Lietuvoj, bet ir visam sviete.

— **Kolera** Rusijoje neišnyksta, dabar esant Valiniaus, Kauno, Plocko ir Černygovo gubernijose. *Konstantinopoliuje* irgi vieši kolera.

Varšavos statistikoss komitetas išleido knygą „*Ukininkų uždarbiai ir emigracija į Ameriką Lenkų Karalystės gubernijose*“. Iš šitos knygos matyt, kad pirmutinė priežastis tokio didelio kraustymosi į Ameriką — tai maži uždarbiai. Dieninis darbininko uždarbys darbymytyje Lenkų Karalystėje vidutiniai išneša 42 kapeiki, ant savo duonos; darbininkės-gi uždarbys — tik 28 kap. Kuomet Rusijos 50 gubernijų viedutinis dienos mokestis darbymytyje 57 kap. vyriškiui ir 37 kap. moteriškai, ant savo duonos. Taigi Lenkų Karalystėje uždarbiai ant 22—25% mažesni, negu Rusijoj. Tiktai 5 gubernijose valstijos dieninis mokestis toksai-pat, kaip Lenkų karalystėj: Vilniaus, Minsko, Valinijos, Penzos ir Viatkos; o Gardino gubernijoj dagi mažesnis dienos mokestis, negu Lenkų Karalystėje (40 kap. vyriškio ir 25 kap. moteriškės.) Tose Lenkų Karalystės gubernijose, kur daugiaus pabriku, dieninis mokestis didesnis ir emigracija silpnesnė.

Kita emigracijos priežastis — tai daugybė bežemių žmonių. Skaičius gyventojų Lenkų Karalystėje auga gana smarkiai. 1816 m. buvo visoj Lenkų karalystėj 2³/₄ mil., 1864 m. — jau per 5¹/₄ mil., tarp kurių ukininkų beveik 4 milijonai. Pagal paskutines žinias gyventojų Lenkų Karalystėj dabar yra koki 9 mil., ukininkų-gi tarpu jųjū koki 6³/₄ milijono. Tokiu budu nuo apdovanojimo žeme skaičius ukininkų pasidaugino ant 2³/₄ mil., kuomet plotas ukininkų žemės pasiliko beveik tas pats. Nedyvai pertai, kad ant to ploto, kur galėjo šėip-teip išsitemkti 4 milijonai, dabar jau nēr kur dėtis priaugusiems 2³/₄ mil. žmonių ir jie noru-nenoru turi trauktis iš savo tėviškės į svetimas šalis. Labai didelė dalis tarp išėivių susideda iš tokių bežemių ukininkų.

(Russkaja Zizis, Nr. 46, 94. *Amicus*).

Rygos „*Viestnik'as*“ skundžiasi, kad valsčių kanceliarijose vartojama baisiai sudarkyta maskoliška kalba — dagi bjauru éšą skaityti protokolai ir kitokios popieros, rašytos valsčių raštininkų.

Liepojuje, kaip telegrafas pranešė, nuo 8/III. 94 m. tapo atverta nuolatinė amatų paroda. Gerai butų, kad vietiniai Lietuviai duotų platesnę žinią apie ją, jeigu naudinga Lietuviams.

Varšavoje ateisiančiais metais žada įtaisyti ukininkų išdirbinių parodą, parodyti, kaip augštai pakilo ukininkų išdirbystė po baudžiavų.

— 22. Vasario mėnesio šių metų numirė kunigas *Mykolas Hornik*, Serbų Lužičių patriotas, perdėtinis Serbų „*Maticos*“, redaktorius „*Macierz*“, garbingas sąnarys visų Lužičių ir daugybės slavėniškų mokslo draugysčių. Garsus jisai buvo ne tik tarp savųjų, bet ir svetimose šalyse, kaipo mokslo vyras. Mirė 61 metų amžiaus sukakęs.

156 stipendijas Rusijos apšvietimo ministerija užtvirtino 1893 m., paskirtas yvairioms viešpatystės vietoms. Ant to dalyko įnešta išviso 601,495 rubliai, kuone visi iš privatiškų rankų.

— **Kalendorių** Lenkų karalystėje išėina koki 200 yvairiose kalbose (lenkiškai, vokiškai, maskoliškai, žydiškai); daugiausiai, žinoma, lenkiškų. Bet gerų kalendorių nedaug, didesnė jų dalis visokiais apgarsinimais užimta.

— **Lenkų literaturoje** lyg tyčia beveik apleista darbai iš gyvenimo ukininkų ir darbininkai. Didesnė

lenkiškos literatūros dalis užimta bajorais, miesčioni-
mis ir abelnai „buržuazija“. Maskolių literatūra jau
demokratiškesnė.

— **Naujas įtarymas Rusijoje.** Jeigu rastų kokiam
nors siuntinyje ant pašto *slapta* pinigų įdėta, tai ke-
tvirta dalis tokių pinigų tenka radikui.

Geras įstatymas! Bent dabar turės darbo pačtų
šnipukai: bejieškodami sav radinių, jie daug mums
gromatų suplėšys.

— Nuo rūdens 1894 m. Rygos *Politechnikum'e* iš-
guldymas mokslų eis maskoliškai.

— Pravoslavų Žitomiriaus ir Valinijos *vyskupas*
Modestas neseni paleido į savo eparchiją juokingą
aplinkraštį, kur bara popūs už tai, ką Žydus priima
už meisterius cerkvėms taisyti ir statyti. „Nuo ku-
nigų (popų) ir visų Rusų gyvenančių Valinijoje —
šaukia tasai aplinkraštis — privalo pagalbos valdžiai
aprusinti kraštui. Ikikol-gi popai ir parapijonys gai-
šins aprusinimą, jeigu vietoj Rusų Žydus ima?
Tegul popai išrodys, juog jie neduoda Žydams cerkvių
ant randos, kaip kitasyk buvo!“ Reikia žinoti, kad
toje eparchijoje šep meisterių, ne Žydų, labai maža,
tai dabar turės popai bėdos, kaip cerkves reiks tai-
syti, o meisterių pravoslavų negaus.

— Šventas Tėvas, keip „*Krajaus*“ Nr. 9 šių metų
rašo, buvo pradėjęs gydytis pas Kneipą, ir po kelių
dienų turėjo liautis tokio gydymo. Teip-pat padarė
ir kardinolas Monaco La Valetta, nes po kelių gy-
dymo jam kur-kas blogiaus pasidarė. *Kurpius.*

Nuo Varpo redakcijos.

Redakcijoje yra užsilikę dar nuo anų metų kele-
tas rublių atsiųstų prenumeratai kun. M. Miežinio žo-
dyno; per tą keletą metų galėjo kito ir adresas at-
simainyti, dėlto gerbiami minėtojo žodyno prenume-
ratoriai, kurie dar nėra gavę tos knygos, lai teikias
priduoti *Varpo* redakcijai savo tikrus adresus, o drauge
atsiųsti ir 50 kap. žigunės ženkleliais, ant parsiuntimo
įrašytai. Kun. M. Miežinio žodyną leidžia cenzura.
Redakcija.

Atsiliepimas.

Jaunikaitis Lietuvys, privalas pašalpos mokslui
išbaigti, apsigima nupaišyti paveikslus Lietuvos kuni-
gaikščių: Algirdo, Keistučio, Skirgėlos, Svidrigėlos,
Vytauto, Zygmanto (jo brolio), Jagėlos, Jadvygos ir
visų Jageliunų, Lietuvoje viešpatavusių.

Vyresniųjų kunigaikščių paveikslai, pagal paveik-
slus prie istorijos Lietuvos Teodoro Narbuto. Ja-
gėlos ir jo pasekėjų — pagal paveikslus patalpintus
knygoje: „*Wizerunki królów polskich*“ ir tt. Kra-
szewskio.

Formatas gali buti dusyk didesnis už amerikišką
Vytauto paveikslą, arba toks-pat. — Prekė — už
didesnįjį formatą 50 kap., už mažesnįjį — 30 kap.;
už parsiuntimą reikia užsimokėti pagal žigunės taksą.

Užprašant pinigų reikia išaugšto užmokėti.

Adresas: Ст. Шарковщина. Виленской губ. Констан-
тину Нитасу, въ им. Щембле.

Apgarsinimai.

„LIETUVA“

katalikiškas laikraštis

išeina kas-subatą
didžiausiam Amerikos mieste
Chicago'je.

„Lietuva“ — tai geriausias darbininkui laikraštis,
nėsa rupinasi įsteigti Amerikoje lietuviškas kolonijas
ir stengiasi darbininkams pagabenti gerovę.

„Lietuva“ kaštuoja Amerikoje du amerikišku
doliaru, o Europoje, su prisiuntimu, — trys dolia-
rai arba šeši rubliai.

Užsirašant „Lietuvą“, laiškai ir pinigai reikia
siųsti ant šitokio adreso:

Mr. A. Olszewski,

954, 33 rd str.

Chicago, Ill. North America.

„Vienybė Lietuvininkų“

Literatūros, mokslo ir politikos laikraštis,
Organas

Susivienijimo Lietuvių Amerikoje.

Išeina kas savaitę mieste **Plymouth'e.**

Adresas to laikraščio toks:

Mr. Joseph Pauksztis, Plymouth Pa. North-Amerika,
arba

Herrn M. Noveski, Tilsit (Ostpreussen),
Germany.

„GARSAS“

darbininkiškas laikraštis.

Išeina kas savaitę

Šenandorio mieste, kur gyvena daugiausiai Lie-
tuviių, ir kaštuoja per metus 6 rubliai.

Adresas toks:

Mr. T. Astramskas, P. O. Box. 65. N.-America.
Shenandoah, Pa.

Pinigus ir laiškus į Varpo ir Ukininko redak-
ciją siunčiant, reikia šitokis adresas padėti:

Herrn Dr. Bruazis, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny:

Siekis mūsų spaudos uždraudimo Rusijoje. — Armėnų bel-
letristai. (Tęsimas.) *A-iš-B.* — Káinas. (Tąsa.) *Vincas Kapsas.*
Gromatos iš-svetur. — Rašybos klausymas. *K. Ob.* — Kritika
ir bibliografija. *A. Gerulaitis. Ant. Zemaitis.* — Lietuviški laik-
raščiai. *Paulius.* — Iš Lietuvos. — Visokios žinios. *Kurpius.*
Nuo Varpo redakcijos. — Atsiliepimas. — Apgarsinimai.